

РЕШЕНИЕ

КАРАР

с. Сарманово

№ _____

Карар № 206 от 03.09.2015 ел

«Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге уставын яңа редакциядә кабул итү турында» Сарман муниципаль районы Советы карары хакында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 44 статьясы, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 7 статьясы, Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Уставының 87-89 ст. нигезендә, «Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Советы карар итте:

1. «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын яңа редакциядә кабул итү турында» Сарман муниципаль районы Советы карары проекты хупларга һәм гавами тыңлауларга чыгарырга (1 нче кушымта).

2. Түбәндәгеләрне расларга:

2.1. «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын яңа редакциядә кабул итү турында» Сарман муниципаль районы Советы карары проекты буенча гражданнар тәкъдимнәрен исәпкә алу тәртибе (2 нче кушымта);

2.2. «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын яңа редакциядә кабул итү турында» Сарман муниципаль районы Советы карары проекты буенча гавами тыңлаулар уздыру тәртибе (3 нче кушымта).

3. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Советының «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын яңа редакциядә кабул итү турында» карары проекты буенча тәкъдимнәрен исәпкә алу, гомумиләштерү һәм карау буенча эш төркеме түбәндәге составта төзәргә:

- 1) Фәрукшин Х.Т. - төркем житәкчесе;
- 2) Мөхәммәтгәрәев А.Ф. - төркем әгъзасы;
- 3) Баһаветдинов Т.А. - төркем әгъзасы;

4) Ризатдинов Г.Р. - төркем әгъзасы;

5) Нариманов А.Г. - төркем әгъзасы

4. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Советының «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын яңа редакциядә кабул итү турында» карары проекты буенча гавами тыңлаулар уздырырга - 2015 елның 25 сентябрдә 10.00 сәгатътә Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Советының утырышлар залында (Сарман ав., Ленин ур., 35 й.

5. Эш төркеменә «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын яңа редакциядә кабул итү турында» Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Советы карары проекты буенча тәкъдимнәрне өйрәнергә һәм гомумиләштерергә, Сарман муниципаль районы Советы каравына чыгарырга.

6. «Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталы» (PRAVO.TATARSTAN.RU) һәм «Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә рәсми сайтында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә әлеге карарны урнаштырырга.

7. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуны «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын яңа редакциядә кабул итү турында» Сарман муниципаль районы Советы карары проекты буенча килүче тәкъдимнәрне исәпкә алу, гомумиләштерү һәм карау буенча эш төркеменә йөкләргә.

Сарман муниципаль районының
Комитет рәисе урынбасары

Г.Р.Гәрәева

РЕШЕНИЕ

КАРАР

« __ » _____

№ __

Татарстан Республикасы «Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге уставын яңа редакциядә кабул итү турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 44 статьясы, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәгә 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 7 статьясы, Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Уставының 87-89 ст. нигезендә, «Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Советы карар итте:

1. Татарстан Республикасы «Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын кушымта нигезендә яңа редакциядә кабул итәргә.

2. Гамәлдән чыккан дип танырга:

2.1. «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын яңа редакциядә кабул итү турында» Сарман муниципаль районы Советының 2012 елның 09 июлендәгә 73 номерлы карары;

2.2. Сарман муниципаль районы Советының «Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр кертү турында» 2013 елның 25 декабрдәгә 128 номерлы карары;

2.3. «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр кертү турында» 2015 елның 16 февралендәгә 185 номерлы карары.

3. 2. Әлеге карарны законда билгеләнгән тәртиптә дәүләт тарафыннан теркәү уздыру өчен юлларга.

4. Әлеге карарны «Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталы» (PRAVO.TATARSTAN.RU) һәм Татарстан Республикасы «Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә рәсми сайтында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштырырга.

5. Әлеге карар гамәлдәгә законнарда билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

6. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну Сарман муниципаль районы Советының законлылык, хокук тәртибе һәм жирле үзидарә мәсьәләләре буенча даими комиссиягә йөкләргә.

Сарман муниципаль районы
Советы рәисе

Сарман муниципаль районы
Советының 2015 елның " __ "

карарына кушымта

**Татарстан Республикасы Сарман
муниципаль районы башлыгы,
Татарстан Республикасы Сарман
муниципаль районы Советы Рәисе**

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ «САРМАН МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫ» МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕ УСТАВЫ ЯҢА
РЕДАКЦИЯДӘ**

Сарман авылы

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ «САРМАН МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ» МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕ УСТАВЫ

І бүлек. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

Статья 1. Муниципаль район һәм аның статусы

1. «Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә муниципаль район статусы «Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 39-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән бирелде.

2. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме - Татарстан Республикасының «Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге (алга таба - муниципаль районы), кыскартылган исеме - Сарман муниципаль районы.

Статья 2. Муниципаль районның территориаль корылышы

1. Муниципаль район территориясе составына түбәндәге муниципаль берәмлекләр керә:

- Азалак авыл жирлеге;
- Александровка авыл жирлеге;
- Әлмәт авыл жирлеге;
- Зур Нөркәй авыл жирлеге;
- Югары Чыршылы авыл жирлеге;
- Илексаз авыл жирлеге;
- Кәүжияк авыл жирлеге;
- Карашай-Саклау авыл жирлеге;
- Ләшәү-Тамак авыл жирлеге;
- Ләке авыл жирлеге;
- Мортыштамак авыл жирлеге;
- Яңа Имән авыл жирлеге;
- Петровский Завод авыл жирлеге;
- Рангазар авыл жирлеге;
- Саклаубаш авыл жирлеге;
- Сарман авыл жирлеге;
- Иске Имән авыл жирлеге;
- Иске Кәшер авыл жирлеге;
- Иске Минзәләбаш авыл жирлеге;
- Чукмарлы авыл жирлеге;
- Шәрләрәмә авыл жирлеге;
- Янурыс авыл жирлеге;
- Жәлил шәһәр тибындагы поселогы.

2. Муниципаль районның административ үзәге булып Сарман авылы тора.

3. Муниципаль район чикләре «Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 39-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.

4. Муниципаль район чикләре, жирлекара характердагы мәсьәләләргә хәл итү өчен муниципаль районның жирле үзидарә органнары тарафыннан шартлар тудыру кирәклеген исәпкә алып, шулай ук муниципаль районның бөтен территориясендә күрсәтелгән органнарда федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру кирәклеген исәпкә алып билгеләнде.

5. Муниципаль район чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору Татарстан Республикасы законы белән законнарда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

Статья 3. Муниципаль районның рәсми символлары

1. Муниципаль районның үз рәсми символлары - тарихи, мәдәни һәм башка жирле традицияләргә һәм үзенчәлекләргә чагылдыра торган флаг һәм гербы бар.

2. Рәсми символларны тасвирлау, алардан файдалану тәртибе «Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Советы раслаган муниципаль районның флагы һәм гербы турындагы нигезләмәләр белән билгеләнә.

Статья 4. Муниципаль районда жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга халыкның хокукы

1. Муниципаль районда үзидарә жирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда катнашу юлы белән, турыдан-туры ихтыяр белдерүнең бүтән рәвешләргә ярдәмдә, шулай ук әлеге Уставта каралган сайлаулы һәм жирле үзидарәнең башка органнары аша Россия Федерациясә гражданнары тарафыннан гамәлгә ашырыла.

2. Сайлау хокукына ия гражданнар жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга турыдан-туры, шулай ук женесенә, расасына, милләтенә, теленә, чыгышына, мөлкәти һәм вазыйфай хәленә, дингә, инануларына, ижтимагый берләшмәләргә каравына бәйсез рәвештә бертигез хокукларга ия.

Муниципаль район территориясендә даими яисә башлыча яшәүче чит ил гражданнары жирле үзидарәне гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенә халыкара шартнамәләргә һәм федераль законнар нигезендә хокукларга ия.

3. Муниципаль районның һәр кешесә жирле үзидарә органнарына һәм муниципаль районның жирле үзидарәсә вазыйфай затларына турыдан-туры мөрәжәгать итәргә, жирле үзидарә органнары эшчәнлегә турында мәгълүмат алырга хокуклы.

4. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфай затлары һәркемгә, законда башкасы каралмаган булса, аның хокукларына һәм ирекләренә турыдан-туры кагыла торган документлар һәм материаллар белән танышу мөмкинлеген, шулай ук гражданнар тарафыннан муниципаль районның жирле үзидарә органнары эшчәнлегә турында тулы һәм дәрәс мәгълүмат алу мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш.

5. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары массакүләм мәгълүмат чаралары аша һәм башка ысул белән халыкка муниципаль районны һәм аның аерым территорияләргә үстерүнең аеруча мөһим мәсьәләләргә, гомуми файдаланудагы транспорт, торақ-коммуналь хужалык эшә, халыкка төрлә хезмәт күрсәтүчә социаль ташламалар, ижтимагый тәртипне саклау торышы, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында «Дәүләт органнары һәм жирле үзидарә органнары эшчәнлегә турында мәгълүматтан файдалануны тәэмин итү турында» 2009 елның 09 февралендәгә 8-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә даими рәвештә хәбәр итәләр.

6. Гражданнар, оешмалар, әгәр аларның хокуклары һәм ирекләре бозылган дип санасалар, жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәненә вазыйфай затларының карарларына, гамәлләренә (гамәл кылмавына) дәгъва белдерергә хокуклы.

Статья 5. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары структурасы

1. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары структурасына муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы, муниципаль районның башкарма комитеты, муниципаль районның контроль-хисап палатасы, муниципаль районның Финанс-бюджет палатасы, муниципаль районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы керә, алар шушы Устав нигезендә төзелә.

2. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү әлеге Уставка үзгәрешләр кертү юлы белән гамәлгә ашырыла.

Статья 6. Муниципаль районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләре

1. Муниципаль районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә түбәндәгеләр керә:

1) муниципаль район бюджеты проекты төзү һәм карау, муниципаль район бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен тикшереп тору, муниципаль район бюджеты үтәлеше турында хисап төзү һәм раслау;

2) муниципаль районның жирле салымнарын һәм жыемнарын билгеләү, үзгәртү һәм бетерү;

3) муниципаль районның муниципаль милкендәге мөлкәтне биләү, аннан файдалану һәм аның белән эш итү;

4) муниципаль район чикләрендә Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә жирлекләренә электр һәм газ белән тәэмин итүне оештыру;

5) муниципаль район чикләрендәге торақ пунктлар чикләреннән тыш жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлегә, муниципаль район чикләрендәге торақ пунктлар чикләреннән тыш жирле әһәмияттәге автомобиль юлларының сакланышын муниципаль тикшереп торуны гамәлгә ашыру, аларда юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итү, шулай ук автомобиль юлларыннан файдалану һәм юл эшчәнлеген гамәлгә ашыру өлкәсендә Россия Федерациясе законнары нигезендә башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыру;

6) муниципаль район чикләрендә жирлекләр арасында халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыру һәм халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыру;

7) террорчылыкны һәм экстремизмны профилактикалауда, шулай ук муниципаль район территориясендә террорчылык һәм экстремизм чагылышлары нәтижәләрен минимальләштерүдә һәм (яисә) юкка чыгаруда катнашу;

милләтара һәм конфессияара килешүне ныгытуга, муниципаль район территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниәтен үстерүгә, жирле аз санлы халыкларның һәм башка милли азчылыкларның хокукларын тормышка ашыруга, мигрантларның социаль һәм мәдәни жайлашуын тәэмин итүгә, милләтара (этносара) конфликтларны профилактикалауга юнәлдерелгән чараларны эшләү һәм гамәлгә ашыру;

9) муниципаль район территориясендә гадәттән тыш хәлләр нәтижәләрен кисәтү һәм бетерү эшендә катнашу;

10) муниципаль район территориясендә жәмәгать тәртибен саклауны муниципаль милиция тарафыннан оештыру;

11) муниципаль районның административ участогында эшләү өчен бина бирү, участок полиция уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә;

12) 2017 елның 1 гыйнварына кадәр полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәрнең күрсәтелгән вазыйфа буенча бурычларын үтәү чорына торак урын бирү;

13) әйләнә-тирә мохитне саклау буенча жирлекара характердагы чараларны оештыру;

14) муниципаль мәгариф оешмаларында төп гомуми белем бирү программалары буенча һәркем өчен мөмкин булган һәм түләүсез мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми белем бирүне оештыру (федераль дәүләт белем бирү стандартлары нигезендә төп гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыруны финанс ягыннан тәмин итү вәкаләтләрнен тыш), муниципаль мәгариф оешмаларында балаларга өстәмә белем бирүне оештыру (өстәмә белем бирүдән тыш, аны финанс ягыннан тәмин итү Россия Федерациясе субъекты дәүләт хакимияте органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла торган балаларга өстәмә белем бирүне оештыру), муниципаль мәгариф оешмаларында балаларны карау һәм тәрбияләүне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру, шулай ук каникул вакытында балаларның ялын оештыру;

15) муниципаль район территориясендә халыкка медицина ярдәме күрсәтү өчен шартлар тудыру (халкы башкарма хакимиятнең аерым территорияләр халкын медик-санитар тәмин итү функцияләрен гамәлгә ашыручы федераль органы карамагындагы медицина оешмаларында медицина ярдәме белән тәмин ителә торган территорияләрнең Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан расланган исемлегенә кертелгән жирлекләр территорияләрнен тыш) гражданнарга медицина ярдәме күрсәтүнең дәүләт гарантияләренә территорияль программасы нигезендә;

16) каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исәптән аерым жыю), жыю, ташу, эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү эшчәнлеген оештыруда катнашу».

17) муниципаль районны территорияль планлаштыру схемасын раслау, территорияне планлаштыру буенча муниципаль районны территорияль планлаштыру схемасы нигезендә эзерләнгән документларны раслау, муниципаль район территориясендә гамәлгә ашырыла торган шәһәр төзелеше эшчәнлеген тәмин итүнең мәгълүмат системасын алып бару, шул исәптән муниципаль район чикләрендә муниципаль ихтыяжлар өчен жир кишәрлекләрен сатып алу юлы белән резервлау һәм алу;

18) «Реклама турында» 2006 елның 13 мартындагы 38-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла торган муниципаль район территориясендә реклама конструкцияләрен урнаштыру, реклама конструкцияләрен урнаштыру һәм эксплуатацияләүгә рөхсәтләр бирү схемасын раслау, мондый рөхсәтләрне гамәлдән чыгару, муниципаль район территориясендә үз белдеге белән билгеләнгән реклама конструкцияләрен күрсәтү турында күрсәтмәләр бирү;

19) жирлекләрнең архив фондларын саклауны да кертеп, муниципаль архивны булдыру һәм тоту;

20) муниципаль район территориясендә жирлекара күмү урыннарын карап тоту, ритуаль хезмәтләр оештыру;

21) муниципаль район составына керүче жирлекләрне элементә, жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыру;

22) жирлекара китапханэлэр белән халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыру, китапханә фондларын туплау һәм аларның сакланышын тәэмин итү;

23) муниципаль район составына керүче жирлекләрне ял итүне оештыру һәм мәдәният оешмалары хезмәт күрсәтүләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыру;

24) муниципаль район составына керүче жирлекләрдә жирле традицион халык сәнгать ижатын үстерү өчен шартлар тудыру;

25) муниципаль район милкендәге мәдәни мирас объектларын (тарих һәм мәдәният ядкарьләрен) саклап калу, алардан файдалану һәм аларны популярлаштыру, муниципаль район территориясендә урнашкан жирле (муниципаль) әһәмияттәге мәдәни мирас объектларын (тарих һәм мәдәният ядкарьләрен) саклау;

26) муниципаль район составына керүче жирлекләрнең бюджет тәэмин ителеше дәрәжәсен муниципаль район бюджеты акчалары исәбеннән тигезләү;

27) территорияль оборона һәм гражданнар обороны, муниципаль район халкын һәм территориясен табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

28) муниципаль район территориясендә жирле әһәмияттәге дөвәлау-савыктыру урыннарын һәм курортларны булдыру, үстерү һәм саклауны тәэмин итү, шулай ук жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы табигать территорияләрен файдалану һәм саклау өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру;

29) муниципаль район территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизация эзәрләү чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

30) су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәэмин итү, аларның гомерен һәм сәламәтлеген саклау чараларын гамәлгә ашыру;

31) жирлекләрдә авыл хужалыгы житештерүен үстерү өчен шартлар тудыру, авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү, кече һәм урта эшкүарлыкны үстерүгә ярдәм итү, социаль юнәлештәге коммерциячел булмаган оешмаларга, хәйрия эшчәнлегенә һәм ихтыярий жәмгыятькә ярдәм итү;

32) муниципаль район территориясендә физик культураны, мәктәп спортын һәм массакуләм спортны үстерү өчен шартлар тудыру, муниципаль районның рәсми физкультура-савыктыру һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру;

33) балалар һәм яшьләр белән эшләр бунча жирлекара характердагы чараларны оештыру һәм гамәлгә ашыру;

34) Россия Федерациясенең су законнарында билгеләнгән чикләрдә су объектлары милекчесенең вәкаләтләрен гамәлгә ашыру, шәхси һәм көнкүреш ихтыяжлары өчен гомуми файдаланудагы су объектларынан файдалану кагыйдәләрен билгеләү, гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр полсаларына иреккә керүен тәэмин итүне дә кертеп;

1) муниципаль урман контролен оештыру һәм гамәлгә ашыру;

36) муниципаль район ихтыяжлары өчен ясалма жир кишәрлекләре булдыру өчен кирәккә эшләрне башкаруны тәэмин итү, ачык аукцион уздыру федераль закон нигезендә ясалма жир кишәрлеге төзү турында шартнамә төзү хокукына;

37) муниципаль район чикләрендә коррупциягә каршы тору чараларын гамәлгә ашыру;

38) муниципаль районның авылара территориясе чикләрендә адреслар бирү, адреслар үзгәртү, аннулирование, урам-юл челтәре элементларына (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларынан, региональ яисә муниципальара әһәмияттәге автомобиль юлларынан тыш), планлаштыру структурасы элементларына исемнәр

бирү, мондый исемнәрне үзгәртү, аннулировать итү, мәгълүматны дәүләт адреслы реестрында урнаштыру;

39) муниципаль районның авылара территориясендә муниципаль жир контролен гамәлгә ашыру;

"Күчемсез милекнең дәүләт кадастры турында" 2007 елның 24-нче июленнән 221-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә комплекслы кадастр эшләрен башкаруны һәм территориянең карта-планын раслауны оештыра;

1.1. Муниципаль районның авыл жирлекләре территорияләрендә муниципаль район (алга таба - авыл жирлекләре) хәл итә торган муниципаль районның авыл жирлекләренең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә түбәндәгеләр керә:

1) Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә авыл жирлекләре чикләрендә халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итүне, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәмин итүне оештыру;

Казан шәһәре чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлегенә һәм аларда юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү, шул исәптән парковкалар (парковка урыннары) булдыру һәм аларның эшләвен тәмин итү, Казан шәһәре чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларының сакланышына муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юл хәрәкәтен оештыру, шулай ук автомобиль юлларын куллану һәм Россия Федерациясе законнары нигезендә юл эшчәнлеген гамәлгә ашыру өлкәсендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыру;

3) авыл жирлекләрендә яшәүче һәм аз керемле гражданны торак урыннарга мохтаж торак урыннары белән тәмин итү, муниципаль торак фондын төзүне һәм карап тотуны оештыру, торак төзелешен өчен шартлар тудыру, муниципаль торак контролен гамәлгә ашыру, шулай ук жирле үзидарә органнарының торак законнары нигезендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыру;

4) халыкка транспорт хезмәте күрсәтү өчен шартлар тудыру һәм авыл жирлекләре чикләрендә халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыру;

5) террорчылыкны һәм экстремизмны профилактикалауда, шулай ук авыл жирлекләре чикләрендә террорчылык һәм экстремизм чагылышлары нәтижеләрен минимальләштерүдә һәм (яисә) юкка чыгаруда катнашу;

6) милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, авыл жирлекләре территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниятен саклап калу һәм үстерүгә, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясенә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

7) авыл жирлекләре чикләрендә гадәттән тыш хәлләр нәтижеләрен кисәтү һәм бетерү эшендә катнашу;

8) авыл жирлекләре китапханәләренең китапханәләр фондларын туплау һәм аларның сакланышын тәмин итү;

9) авыл жирлекләре милкендәге мәдәни мирас объектларын (тарих һәм мәдәният ядкарьләрен) саклап калу, алардан файдалану һәм аларны популярлаштыру, жирлекләр территорияләрендә урнашкан жирле (муниципаль) әһәмияттәге мәдәни мирас объектларын (тарих һәм мәдәният ядкарьләрен) саклау;

10) авыл жирлекләрендә традицион халык сәнгать ижатын үстерү өчен шартлар тудыру, халык сәнгать һөнәрләрен саклап калуга, торгызуга һәм үстерүдә катнашу;

11) авыл жирлекләрендә яшәүчеләрнең күпләп ял итү өчен шартлар тудыру һәм халыкның күпләп ял итү урыннарын төзекләндерүне оештыру, моңа гражданның

гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр полосаларына ирекле керүен тәэмин итү дә керә;

12) авыл жирлекләренең генераль планнарын, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләрен раслау, жирлекнең генераль планнары нигезендә эзерләнган территорияне планлаштыру документларын раслау, төзелешкә рөхсәтләр бирү (Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында каралган очрақлардан, башка федераль законнарда каралган очрақлардан тыш), авыл жирлекләре территориясендә урнашкан капитал төзелеш объектларын төзүне, реконструкцияләүне гамәлгә ашырганда объектлар файдалануга кертүгә рөхсәтләр раслау, авыл жирлекләрен шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын раслау, жирләрен резервлау һәм авыл жирлекләре чикләрендә муниципаль ихтыяжлар өчен жир кишәрлекләре алу, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында каралган очрақларда муниципаль жир контролен гамәлгә ашыру, биналарны карау һәм карау барышында ачыкланган хокук бозуларны бетерү турында рекомендацияләр бирү хакында тәкъдимнәр бирү;

13) территорияль оборона һәм гражданнар оборонасы, авыл жирлекләре халкын һәм территорияләрен табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

14) авыл жирлекләре территорияләрендә авария-коткару хезмәтләрен һәм (яисә) авария-коткару формирваниеләрен булдыру, тоту һәм аларның эшчәнлеген оештыру;

15) авыл жирлекләре территорияләрендә урнашкан су объектларында кешеләрнең иминлеген тәэмин итү, аларның гомерен һәм сәламәтлеген саклау чараларын гамәлгә ашыру;

16) авыл жирлекләре территорияләрендә жирле эһәмияттәге дөвалау-савыктыру урыннарын һәм курортларны булдыру, үстерү һәм саклауны тәэмин итү, шулай ук жирле эһәмияттәге махсус сакланылучы табигать территорияләреннән файдалану һәм аларны саклау өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру;

17) Россия Федерациясенең су законнарында билгеләнган чикләрдә су объектлары милекчесенең вәкаләтләрен гамәлгә ашыру, алардан файдаланудагы чикләүләр турында халыкка мәгълүмат житкерү;

18) муниципаль урман контролен оештыру һәм гамәлгә ашыру;

19) жирлекләренң административ участокларында участок полиция хезмәткәрләре вазыйфаларын биләүче хезмәткәрләргә эшләр өчен бина бирү;

20) 2017 елның 1 гыйнварына кадәр полициянең участок уполномоченныйлары вазыйфаларын биләүче хезмәткәрләргә һәм аларның гаилә әгъзаларына хезмәткәрләренң күрсәтелгән вазыйфа буенча бурычларын үтәү чорына торак урыннар бирү;

21) «Коммерциягә карамаган оешмалар турында» Федераль законның 31.1 һәм 31.3 статьяларында билгеләнган вәкаләтләр чикләрендә социаль юнәлешле коммерциягә карамаган оешмаларга ярдәм күрсәтү;

22) авыл жирлекләре ихтыяжлары өчен ясалма жир кишәрлекләре булдыру өчен кирәкле эшләрен башкаруны тәэмин итү, ачык аукцион уздыру федераль закон нигезендә ясалма жир кишәрлеге төзү турында шартнамә төзү хокукына;

23) авыл жирлекләре чикләрендә коррупциягә каршы көрәш чараларын гамәлгә ашыру;

24) «Дәүләт күчемсез мөлкәт кадастры турында» 2007 елның 24 июлендәге 221-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә жирлекләр территориясендә комплекслы кадастр эшләрен башкаруда катнашу.

2. Муниципаль районның жирле үзидарэ органнары муниципаль район составына керүче аерым жирлеклэрнең жирле үзидарэ органнары белән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз вәкаләтләрнең бер өлешен гамәлгә ашыруны Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә тиешле жирлекләр бюджетларына муниципаль район бюджетыннан бирелә торган бюджетара трансфертлар исәбеннән тапшыру турында килешүләр төзәргә хокуклы.

Статья 7. Муниципаль районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләрнең кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итүгә хокукы

1. Муниципаль районның жирле үзидарэ органнары түбәндәгеләргә хокуклы:

- 1) муниципаль район музейларын төзү;
- 2) опека һәм попечительлек эшчәнлеген гамәлгә ашыруда катнашу;
- 3) муниципаль район территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләрнең хокукларын гамәлгә ашыруга бәйле эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;
- 4) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә ярдәм күрсәтү һәм муниципаль район территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыру;
- 5) 2008 елның 31 декабренә торышы буенча алар карамагындагы югары һөнәри белем бирү муниципаль мэгариф учреждениеләрен гамәлгә куючы функцияләрен гамәлгә ашыру;
- 6) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;
- 7) кеше хокукларын тәмин итүгә жәмәгать контролен гамәлгә ашыручы һәм мәжбүри тоту урыннарындагы затларга булышлык күрсәтүче иҗтимагый күзәтү комиссияләренә ярдәм күрсәтү;
- 8) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның иҗтимагый берләшмәләренә, шулай ук инвалидларның гомумроссия иҗтимагый берләшмәләре оешмалары тарафыннан төзелгән оешмаларга ярдәм күрсәтү;
- 9) «Кан һәм аның компонентлары донорлыгы турында» Федераль законда каралган чараларны гамәлгә ашыру.
- 10) авылара территориядә нотариус торак пунктында булмаган очракта кануннарда каралган нотариаль гамәлләр кылу;
- 11) оешмалар тарафыннан федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда хезмәт күрсәтүләрнең сыйфатын бәйсез бәяләүне оештыру өчен шартлар тудыру.

2. Муниципаль районның жирле үзидарэ органнары әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләрне, әгәр федераль законнарда каралган булса, башка дәүләт вәкаләтләрен (федераль законда билгеләнгән тәртиптә аларга тапшырылмаган) гамәлгә ашыруда катнашырга, шулай ук башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарэ органнары, дәүләт хакимияте органнары компетенциясенә кертелмәгән һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән үз компетенцияләреннән төшереп калдырмаган башка мәсьәләләрне, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан бирелгән бюджетара трансфертлардан һәм түләүләрнең өстәмә нормативлары буенча салым керемнәре керемнәреннән тыш, жирле бюджетлар керемнәре исәбеннән хәл итәргә хокуклы.

Статья 8. Муниципаль районның жирле үзидарэ органнарына аерым дэүлэт вэкалэтлэрен бирү

Муниципаль районның жирле үзидарэ органнарына аерым дэүлэт вэкалэтлэрен бирү федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

Муниципаль районның жирле үзидарэ органнары тапшырылган дэүлэт вэкалэтлэрен гамәлгә ашыру өчен шушы максатларга бүлеп бирелгән матди ресурслар һәм финанс чаралары чикләрендә тиешле федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә жаваплы булалар.

Тапшырылган вэкалэтлэрне гамәлгә ашыру дэүлэт контроле астында. Муниципаль районның жирле үзидарэ органнары тарафыннан аерым дэүлэт вэкалэтлэрен гамәлгә ашыруны тикшереп тору шартлары һәм тәртибе тиешенчә федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә. Муниципаль район Советы үз вэкалэтлэре чикләрендә муниципаль районның жирле үзидарэ органнары карамагындагы матди ресурслардан һәм финанс чараларыннан аларга тапшырылган аерым дэүлэт вэкалэтлэрен гамәлгә ашыру өчен өстәмә файдалану очракларын һәм тәртибен билгеләргә хокуклы.

Статья 9. Муниципаль районның муниципальара хезмэттэшлектә катнашуы

Муниципаль районның муниципалитетара хезмэттэшлектә катнашуы федераль законнар һәм жирле үзидарэ турында Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Статья 10. Муниципаль районның жирле үзидарэ органнарының дэүлэт хакимияте органнары белән үзара бэйләнеше

Муниципаль районның жирле үзидарэ органнарының дэүлэт хакимияте органнары белән үзара хезмэттэшлеге түбәндәге юллар белән гамәлгә ашырыла:

1) муниципаль районның социаль-икътисадый үсешенә юнәлдерелгән дэүлэт программаларын гамәлгә ашыруда муниципаль районның жирле үзидарэ органнарының катнашуы;

2) муниципаль районның жирле үзидарэ органнары һәм дэүлэт хакимияте органнары арасында шартнамэлэр (килешүлэр) төзү;

3) даими яисә вакытлыча координация, консультация, киңәш бирү һәм башка эш органнары булдыру;

4) Татарстан Республикасы Дэүлэт Советында муниципаль район Советының закон чыгару инициативасы;

5) законнарда билгеләнгән үзара хезмэттэшлекнең башка рәвешлэре.

Статья 11. Муниципаль хезмэтне хокукый жайга салу

Муниципаль хезмэтне хокукый жайга салу Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм муниципаль районның муниципаль норматив хокукый актлары белән гамәлгә ашырыла.

II бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ТУРЫДАН ТУРЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ҺӘМ ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА КАТНАШУЫ ФОРМАЛАРЫ

Статья 12. Жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда халыкның турыдан-туры катнашуы

Муниципаль район халкы жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндәге рәвешләрдә турыдан-туры катнаша:

- 1) жирле референдум;
- 2) муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү;
- 3) гражданнарның хокукый инициативасы;
- 4) гавами тыңлаулар;
- 5) гражданнар жыелышы;
- 6) гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы);
- 7) гражданнардан сораштыру;
- 8) гражданнарның жирле үзидарә органнарына мөрәжәгатьләре;
- 9) Россия Федерациясе Конституциясенә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законга, башка федераль законнарга һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формалар

Статья 13. Жирле референдум

1. Жирле референдум муниципаль район кешеләренә турыдан-туры федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү максатларында уздырыла.

2. Жирле референдум «Россия Федерациясе гражданнары сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль законда һәм «Жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда, «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләргә исәпкә алып, муниципаль районның бөтен территориясендә уздырыла.

3. Жирле референдумда яшәү урыны муниципаль район чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданнары катнашырга хокуклы. Россия Федерациясенә халыкара шартнамәләргә нигезендә һәм законда билгеләнгән тәртиптә муниципаль район территориясендә даими яшәүче чит ил гражданнары жирле референдумда Россия Федерациясе гражданнары кебек үк катнашалар.

4. Жирле референдумны билгеләү турындагы карар муниципаль район Советы тарафыннан кабул ителә:

1) жирле референдумда катнашу хокукына ия Россия Федерациясе гражданнары тарафыннан күрсәтелгән инициатива буенча;

2) уставларында сайлауларда һәм (яисә) референдумнарда катнашу каралган һәм федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм вакытларда теркәлгән сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый берләшмәләр тарафыннан күрсәтелгән инициатива буенча;

3) муниципаль район Советы инициативасы белән һәм алар тарафыннан бергә чыгарылган муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе.

5. Гражданнар, сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый берләшмәләр инициативасы буенча жирле референдум билгеләү шарты булып әлеге инициативаны хуплап имзалар жыю тора, аларның саны муниципаль район территориясендә теркәлгән референдумда катнашучылар санының биш процентын тәшкил итәргә тиеш, ләкин 25 имзадан да ким була алмый.

6. Муниципаль район Советы һәм муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе тарафыннан бергә чыгарылган референдум уздыру инициативасы муниципаль район Советы карары һәм муниципаль район Башкарма комитеты карары белән рәсмиләштерелә. Күрсәтелгән инициативаны күрсәтү тәртибе муниципаль район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

7. Муниципаль район Советы жирле референдум билгеләнә торган документлар муниципаль район Советына кергән көннән алып 30 көн эчендә жирле референдумны билгели.

8. Референдумда тавыш бирүне уздыру датасы, билгеләнгән тавыш бирү көненә 25 көннән дә соңга калмыйча, муниципаль район Советы карары белән аны дәүләт хакимияте органнарына яисә жирле үзидарә органнарына билгеләнгән сайлауларда тавыш бирү көне йә башка билгеләнгән референдумда тавыш бирү көне белән бергә урнаштыру максатларында соңрак вакытка (әмма 90 көннән артмаска) күчереләргә мөмкин.

9. Тавыш бирү йомгаклары һәм жирле референдумда кабул ителгән карар рәсми басылып чыгарга (халыкка житкереләргә) тиеш.

10. Жирле референдумда кабул ителгән карар муниципаль район территориясендә мәжбүри үтәләргә тиеш һәм нинди дә булса дәүләт хакимияте органнары, аларның вазыйфаи затлары яисә муниципаль районның жирле үзидарә органнары тарафыннан раслануга мохтаж түгел.

11. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары әлеге Устав белән билгеләнгән вәкаләтләр бүләшү нигезендә жирле референдумда кабул ителгән карарның үтәләшен тәэмин итәләр.

12. Жирле референдум үткәрү турындагы карарга, шулай ук жирле референдумда кабул ителгән карарга карата федераль законнар нигезендә суд тәртибендә шикаять биреләргә мөмкин.

Статья 14. Муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү муниципаль район чикләрен күрсәтелгән үзгәртүгә халыкның ризалыгын алу, муниципаль районны үзгәртеп кору максатларында уздырыла.

2. Муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү муниципаль районның бөтен территориясендә яисә аның территориясенә бер өлешендә «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән очрақларда үткәрелә.

3. Муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә һәм

“Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында” 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль законда һәм “Жирле референдум турында” 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда, “Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында” 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алып үткәрелә.

4. Муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр анда муниципаль район халкының яртысынан күбрәге яисә сайлау хокукына ия муниципаль район өлеше катнашса, булган дип санала. Муниципаль район чикләрен үзгәртүгә халыкның ризалыгы, муниципаль районны үзгәртеп кору, күрсәтелгән үзгәреш өчен муниципаль район һәм муниципаль район халкының тавыш бирүдә катнашкан яртысынан күбрәге үзгәртеп корса, алынган дип санала.

5. Муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору һәм кабул ителгән карарлар рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

Статья 15. Гражданнарның хокукый инициативасы

1. Муниципаль район халкы әлеге Устав һәм муниципаль район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә хокук ижат инициативасы белән чыгыш ясарга хокуклы.

2. Хокукый ижат инициативасы белән сайлау хокукына ия гражданнар төркеме сайлау хокукына ия муниципаль район халкының сайлау хокукына ия 3 процентыннан артмаган санда чыгыш ясарга мөмкин.

3. Хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру максатларында муниципаль район халкы түбәндәгеләргә хокуклы:

- гражданнарның яшәү урыны (эшләр) буенча жыелышларын һәм хокук ижат инициативасын тикшерү һәм күрсәтү буенча башка күмәк чараларны оештырырга һәм уздырырга;

- хокук ижат инициативасы белән чыгуны хуплап имзалар жыю буенча инициатив төркемнәр төзәргә;

- муниципаль районда яшәүчеләрнең имзаларын жыярга һәм хокук инициативасын законнарга каршы килмәгән ысуллар белән күрсәтүне хуплап агитация алып барырга.

4. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары муниципаль район халкына хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыруда ярдәм итәргә тиеш.

5. Гражданнарның хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы яисә муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе тарафыннан әлеге Устав билгеләгән компетенцияләр нигезендә алар кертелгән көннән алып өч ай эчендә һичшиксез каралырга тиеш.

6. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты карау процедурасы тиешенчә муниципаль район Советы регламенты, муниципаль район башлыгының, муниципаль район башкарма комитетының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

Статья 16. Гавами тыңлаулар

1. Жирле аһамияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль норматив хокукый актлар проектлары буенча фикер алышу өчен муниципаль район Советы, муниципаль район башлығы катнашында гавами тыңлаулар үткәрелергә мөмкин.

2. Гавами тыңлаулары халык, муниципаль район Советы яки муниципаль район башлығы инициативасы буенча үткәрелә. Халык яки муниципаль район Советы инициативасы буенча үткәрелә торган гавами тыңлаулар муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә, ә муниципаль район башлығы - муниципаль район башлығы инициативасы буенча муниципаль район башлығы инициативасы белән.

3. Халык тыңлауларына түбәндәгеләр чыгарылырга тиеш:

1) муниципаль район уставы проекты, шулай ук әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында муниципаль хокукый акт проекты, уставка үзгәрешләр бары тик уставта беркетелә торган мәсьәләләргә һәм аларны хәл итү вәкаләтләрен Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарда туры китерү максатларында гына кертелә торган очрактан тыш;

2) Жирле бюджет һәм аның үтәлеше турында хисап проекты;

3) муниципаль берәмлекне үстерү планнары һәм программалары проектлары, жирдән файдалану һәм төзелеш алып бару кагыйдәләре проектлары, территорияләргә планлаштыру проектлары һәм территорияләргә ыланлау проектлары, территорияләргә төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, шулай ук жир кишәрлекләреннән һәм капитал төзелеш объектларыннан файдалануның шартлы рөхсәт ителгән төрөнә рөхсәтләр бирү мәсьәләләре, рөхсәт ителгән төзелешнең иң чик параметрларыннан тайпылу, капитал төзелеш объектларын реконструкцияләү мәсьәләләре, жирдән файдалану һәм төзелеш объектларыннан рөхсәт ителгән файдалануның бер төрөнә һәм капитал төзелеш объектларын жир кишәрлекләреннән файдалануның рөхсәт ителгән башка төрөнә үзгәртү мәсьәләләре;

4) муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре.

4. Гавами тыңлаулар үткәру турындагы карар, законда башкасы каралмаган булса, тиешле орган яисә муниципаль районның вазыйфаи заты тарафыннан муниципаль норматив хокукый акт проектына карау көненә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

5. Аларны үткәру вакытын һәм урынын күрсәтеп гавами тыңлаулар уздыру турындагы карар һәм гавами тыңлауларга чыгарыла торган тиешле муниципаль норматив хокукый акт проекты гавами тыңлаулар уздырылган көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш, әгәр гамәлдәге законнарда башкасы каралмаган булса.

6. Гавами тыңлаулар уздыру турында карар басылып чыккан көннән алып, аларны үткәру көненә кадәр муниципаль район халкы муниципаль район башлығына гавами тыңлауларга чыгарыла торган мәсьәлә буенча язма тәкъдимнәр һәм искәртмәләр, шул исәптән муниципаль норматив хокукый актның гавами тыңлауларына чыгарылуы проектка төзәтмәләр һәм башка тәкъдимнәр жиберергә хокукы. Муниципаль район башлығы килгән тәкъдимнәргә һәм кисәтүләргә гомумиләштерүне оештыра. Күрсәтелгән тәкъдимнәр һәм искәртмәләр гавами тыңлауларда катнашучыларга житкерелә.

7. Әгәр гамәлдәге законнарда башкасы каралмаган булса, гавами тыңлаулар муниципаль норматив хокукый акт проектына карау көненә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча уздырыла. Гавами тыңлаулары белгечләр, экспертлар, кызыксынган затлар

чакыруу белән уздырыла. Гавами тыңлауларда муниципаль районның теләсә кайсы кешесе катнашырга хокуклы.

8. Гавами тыңлаулар уздыру йомгаклары буенча жирле үзидарә органнары һәм муниципаль районның вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә, аларның компетенцияләренә муниципаль норматив хокукый акт проекты гавами тыңлауларга чыгару кертелгән.

9. Гавами тыңлауларның нәтижеләре гавами тыңлаулар уздырганнан соң 5 көннән дә соңга калмыйча, кабул ителгән карарларның дәлилленгән нигезләвен дә кертәп, бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

10. Гавами тыңлауларны оештыру һәм уздыру тәртибе муниципаль район Советы тарафыннан раслана торган гавами тыңлаулар турындагы нигезләмә белән билгеләнә.

Статья 17. Гражданнар жыелышы

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр турында фикер алышу, халыкка жирле үзидарә органнары һәм муниципаль район жирле үзидарәсенә вазыйфаи затлары эшчәнлегә турында мәгълүмат бирү өчен муниципаль район территориясендә гражданнар жыелышлары үткәрелергә мөмкин.

2. Гражданнар жыелышы халык, муниципаль район Советы һәм муниципаль район башлыгы инициативасы белән уздырыла.

3. Муниципаль район Советы яисә муниципаль район башлыгы инициативасы белән уздырыла торган гражданнар жыелышы тиешенчә муниципаль район Советы яисә муниципаль район башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халык инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар жыелышы жыелышында жыелышта катнашырга хокукы булган муниципаль район халкы санының кимендә 10 процентын тәшкил иткән гражданнар төркеменә язма тәкъдиме буенча муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә.

Гражданнар жыелышын үткәру турындагы тәкъдимдә аны карауга чыгарыла торган мәсьәләләр исемлегә, жыелышны уздыру вакыты һәм урыны күрсәтелергә тиеш. Тәкъдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, ә әгәр жыелышны үткәру инициативасы белән гражданнар төркеме мөрәжәгать итсә - әлегә гражданнар, аларның һәркайсының фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган көнен, яшәу урыны адресын күрсәтеп мөрәжәгать итә.

Муниципаль район Советы үзенең якындагы утырышында гражданнар жыелышын үткәру турында кертелгән тәкъдимне карый.

Муниципаль район Советы гражданнарның жыелышын үткәрүдән аның максатка ярашсызлыгы мотивлары буенча баш тартырга хокуклы түгел.

5. Гражданнар жыелышын уздыру вакыты һәм аны үткәру урыны турында һәм фикер алышуга кертелә торган мәсьәләләр турында халык, моның өчен массакуләм мәгълүмат чараларын, почта хәбәрләрен, белдерүләрен һәм мөмкин булган башка чараларны файдаланып, жыелыш үткәрелергәнә кадәр жиде көннән дә соңга калмыйча хәбәр итә. Гражданнар жыелышын әзерләүне һәм уздыруны муниципаль районның башкарма комитеты тәмин итә.

6. Жыелышлар эшендә муниципаль район гражданнары сайлау хокукына ия булырга хокуклы. Жыелышта катнашырга хокукы булган гражданнарның гомуми саны муниципаль сайлаулар уздыганда файдаланыла торган Россия Федерациясе чикләрендә булу урыны һәм яшәу урыны буенча Россия Федерациясе гражданнарын теркәүне исәпкә алу күрсәткечләре нигезендә билгеләнә.

Жыелышта катнашырга хокукы булган гражданны санының кимендә өчтөн бере катнашса, гражданинны жыелышы тулы хокуклы дип санала.

Жыелыш карарлары жыелышта катнашкан гражданнының күпчелек тавышы белән кабул ителә.

7. Гражданны жыелышы жирле үзидарә органнарына һәм муниципаль районның жирле үзидарә вазыйфаи затларына мөрәжәгатьләр кабул итәргә, шулай ук жирле үзидарә органнары һәм муниципаль районның жирле үзидарә вазыйфаи затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданинны жыелышын тәкъдим итәргә вәкаләтле затларны сайларга мөмкин.

8. Гражданны жыелышы кабул иткән мөрәжәгатьләр компетенцияләренә мөрәжәгатьләрдәгә мәсьәләләренә хәл итү кертелгән муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан язма жавап жиберелеп һичшиксез каралырга тиеш.

9. Гражданны жыелышын билгеләү һәм уздыру тәртибе, шулай ук гражданны жыелышының вәкаләтләре федераль закон, әлегә Устав һәм муниципаль район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

10. Гражданны жыелышы йомгаклары рәсми басылып чыгарга (халыкка житкереләргә) тиеш.

Статья 18. Гражданны конференциясе (делегатлар жыелышы)

1. Гражданны конференциясе (делегатлар жыелышы) жирле әһәмияттәгә мәсьәләләр буенча фикер алышу һәм барлык муниципаль район халкының фикерен ачыклау кирәк булган очракта уздырыла. Муниципаль район территориясендә яшәүче кешеләр арасынан гражданинны конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданны жыелышын чакыру кыенлашкан очракларда уздырыла.

2. Гражданнының (делегатлар жыелышын) билгеләү һәм үткәрү, делегатлар сайлау тәртибе муниципаль район Советының әлегә Устав һәм (яисә) норматив хокукый акты белән билгеләнә.

3. Гражданны конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданны жыелышы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

4. Гражданны конференциясе (делегатлар жыелышы) халык, муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы инициативасы буенча уздырыла. Муниципаль район Советы яки муниципаль район башлыгы инициативасы белән уздырыла торган гражданны конференциясе тиешенчә муниципаль район Советы яисә муниципаль район башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы белән уздырыла торган гражданны конференциясе (делегатлар жыелышы) муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә.

5. Әгәр анда сайланган делегатларның яртысыннан күбрәгә катнашса, гражданны конференциясе (делегатлар жыелышы) тулы хокуклы дип санала. Конференция карарлары (делегатлар жыелышлары) конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

6. Гражданны конференциясе (делегатлар жыелышы) йомгаклары рәсми басылып чыгарга (халыкка житкереләргә) тиеш.

Статья 19. Гражданныдан сорау

1. Гражданнардан сорашып белешү жирле үзидарәнең органнары һәм вазыйфаи затлары, шулай ук дәүләт хакимияте органнары карарлар кабул иткәндә халык фикерен ачыклау һәм исәпкә алу өчен бөтен территориядә яисә муниципаль район территориясенең бер өлешендә үткәрелә.

Сораштыру нәтижәләре киңәш характерында.

2. Гражданнардан сораштыруда сайлау хокукына ия муниципаль район халкы катнашырга хокуклы.

3. Гражданнардан сораштыру түбәндәге инициатива белән уздырыла:

1) муниципаль район Советы яисә муниципаль район башлыгы - жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча;

2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары - республика һәм регионара әһәмияттәге объектлар өчен муниципаль район жирләренең максатчан билгеләнешен үзгәртү турында карарлар кабул иткәндә гражданнарның фикерен исәпкә алу өчен.

4. Гражданнардан сорашып белешүне билгеләү һәм уздыру тәртибе муниципаль район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

5. Гражданнардан сорашып белешүне билгеләү турындагы карар муниципаль район Советы тарафыннан кабул ителә. Гражданнардан сорашып белешүне билгеләү турында муниципаль район Советы карарында түбәндәгеләр билгеләнә:

1) сорашып белешүне уздыру датасы һәм сроклары;

2) сораштыру уздырганда тәкъдим ителә торган (тәкъдим ителә торган) сорауны (сорауларны) формулировкалау;

3) сораштыру үткәрү методикасы;

4) сораштыру кәгазенең формасы;

5) сораштыруда катнашучы муниципаль район халкының минималь саны.

6. Муниципаль районда яшәүчеләр гражданнардан сорашып белешү үткәрү турында аны үткәрүгә кимендә 10 көн кала хәбәр итә.

7. Гражданнардан сорашып белешү эзерләүгә һәм уздыруга бәйле чараларны финанслау түбәндәгечә гамәлгә ашырыла:

1) муниципаль район бюджеты акчалары исәбеннән - муниципаль районның жирле үзидарә органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганда;

2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән - Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганда.

8. Сораштыру нәтижәләре аны уздырганнан соң бер ай эчендә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш. Сораштыру нәтижәләре белән муниципаль районда яшәүче теләсә кайсы кеше танышырга хокуклы. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары тиешле карарлар кабул иткәндә сораштыру нәтижәләре исәпкә алынырга тиеш.

Статья 20. Гражданнарның жирле үзидарә органнарына мөрәжәгатьләре

1. Гражданнар муниципаль районның жирле үзидарә органнарына индивидуаль һәм коллектив мөрәжәгатьләргә хокуклы.

2. Гражданнарның мөрәжәгатьләре «Россия Федерациясе гражданнары мөрәжәгатьләрен карау тәртибе турында» 2006 елның 02 маендагы 59-ФЗ номерлы Федераль законда һәм «Татарстан Республикасында гражданнар мөрәжәгатьләре

турында» 2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда каралырга тиеш.

3. Гражданның мөрәжәгатьләрен карау тәртибен һәм срокларын бозган өчен җирле үзидарәнең вазыйфай затлары Россия Федерациясе законнары нигезендә җаваплы булалар.

Статья 21. Муниципаль район халкы тарафыннан җирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыруның һәм аны гамәлгә ашыруда катнашуның башка рәвешләре

1. Әлеге Уставта каралган рәвешләр белән беррәттән халык җирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыруның һәм халыкның җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуының федераль закон нигезендә гражданның Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка рәвешләрдә җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашырга хокуклы.

2. Муниципаль район халкы тарафыннан җирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклелек принципнарына нигезләнә.

Муниципаль районның җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарәнен вазыйфай затлары халыкка турыдан-туры җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда һәм халыкның җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуында ярдәм итәргә тиеш.

III бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН БАСМАСЫ

Статья 22. Муниципаль район Советы - муниципаль районның вәкиллеке җирле үзидарә органы

1. Муниципаль район Советы муниципаль районның җирле үзидарәсенә вәкиллеке органы булып тора.

2. Муниципаль район Советының рәсми исеме - Татарстан Республикасының «Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Советы. Муниципаль район Советының кыскартылган исеме - Сарман муниципаль районы Советы.

3. Муниципаль район Советы вәкаләтләре чоры - 5 ел.

4. Муниципаль район Советы муниципаль район халкына хисап тоту һәм аның контролендә була.

5. Муниципаль район Советының муниципаль район гербы сурәтләнә һәм үз исеме белән мөһер, бланклары бар.

6. Муниципаль район Советы эшчәнлеген тәмин итүгә чыгымнар муниципаль район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

Статья 23. Муниципаль район Советы составы

1. Муниципаль район Советы 46 депутаттан тора.

2. Муниципаль район Советы аның составына муниципаль район Советының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән ике депутатны сайлаганда хокуклы була.

Статья 24. Муниципаль район Советы депутатларын сайлау тәртибе

1. Муниципаль район Советы составына муниципаль район муниципаль берәмлекләре башлыклары һәм муниципаль берәмлекләрнең вәкиллеке органнары тарафыннан муниципаль берәмлек халкы санына бәйсез рәвештә үз составыннан сайланган вәкиллеке һәр муниципаль берәмлектән бер вәкил санындагы нормасы нигезендә үз составыннан депутатлар керә.

2. Муниципаль районның вәкиллеке органы депутатлары арасыннан сайлана торган муниципаль район Советы депутаты яңа чакырылыш муниципаль берәмлегенә вәкиллеке органының вәкаләтле составындагы беренче утырыштан соң кимендә бер ай эчендә, шул исәптән әлеге чакырылыш органы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, сайланьрга тиеш.

3. Муниципаль районның вәкиллеке органы депутатлары арасыннан муниципаль район Советы депутаты сайлап алу яшерен тавыш бирү юлы белән гамәлгә ашырыла һәм күрсәтелгән орган карары белән рәсмиләштерелә.

4. Муниципаль берәмлек башлыгын сайлау һәм муниципаль берәмлек вәкиллеке органы депутатын муниципаль район Советы депутаты итеп сайлау турында муниципаль районның вәкиллеке органы карары өч көн эчендә муниципаль район Советына жиберелә.

Статья 25. Муниципаль район Советы депутаты статусы

1. Муниципаль район Советы депутатының вәкаләтләре муниципаль районның муниципаль берәмлеге башлыгы яисә муниципаль район Советы депутаты булып сайланган көннән муниципаль районның вәкиллеке органы депутатлары арасыннан башлана һәм яңа чакырылыш муниципаль район Советы эшли башлаган көннән туктатыла.

2. Депутат үз эшчәнлеген депутат статусы турындагы нигезләмә һәм муниципаль район Советы регламенты нигезендә гамәлгә ашыра.

3. Муниципаль район Советы депутаты депутат эшчәнлеген төп эш урыны буенча хезмәт һәм хезмәт бурычларын үтәүгә берләштереп, даими нигездә эшли, моңа әлеге Устав билгеләгән очраklar керми.

4. Муниципаль район Советы депутаты статусына бәйле чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.

5. Муниципаль район Советы депутаты законнар, әлеге Устав, муниципаль район Советы карарлары нигезендә үз вәкаләтләрен тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тәмин ителә.

6. Муниципаль район Советы депутаты муниципаль район Советы тарафыннан раслана торган депутат этикасы кагыйдәләрен үтәргә тиеш, алар шул исәптән депутатның түбәндәге йөкләмәләрен булырга тиеш:

1) шәхсән яисә аның якин туганнарына кагылышлы мәсьәләләренә хәл иткәндә жирле үзидарәнең башка органнары, оешмалар, вазыйфаи затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм гражданныр эшчәнлегенә йогынты ясау өчен депутат статусыннан файдаланмау;

2) депутат бурычларын объектив башкаруда шик тудырырлык үз-үзенә тотыштан тыелырга, шулай ук аның муниципаль район Советы абруена яисә абруена зыян китерергә сәләтле конфликтлы хәлләрдән качарга;

3) мәнфәгатьләр конфликты барлыкка килү куркынычы булганда - шәхси кызыксыну депутат бурычларын объектив үтәүгә йогынты ясый торган яисә йогынты ясарга мөмкин булган вәзгыять, - бу хакта муниципаль район Советына хәбәр итәргә һәм аның әлеге конфликтны булдырмауга яисә жайга салуга юнәлдерелгән карарын үтәргә;

4) муниципаль район Советында билгеләнгән гавами чыгышлар кагыйдәләрен үтәргә;

5) депутат эшчәнлегенә бәйле булмаган максатларда конфиденциаль характердагы белешмәләргә кертелгән, депутат вазыйфаларын үтәүгә бәйле рәвештә аңа мәгълүм булган белешмәләрне фаш итмәскә һәм файдаланмаска;

6) физик һәм юридик затлардан депутат бурычларын үтәүгә бәйле рәвештә бүләкләүләр (бүләкләр, акчалата бүләкләү, ссуда, хезмәт күрсәтүләр, күңел ачу, ял итү, транспорт чыгымнары өчен түләү һәм башка бүләкләүләр) алынмаска.

7. Муниципаль район Советы депутаты «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләрне һәм тыюларны үтәргә һәм бурычларны үтәргә тиеш.

Статья 26. Муниципаль район Советы депутатының муниципаль район халкы белән үзара мөнәсәбәте

1. Муниципаль район Советы депутаты муниципаль район халкы, шулай ук муниципаль район территориясендә урнашкан предприятиеләр, оешмалар, дөүләт органнары һәм башка органнар коллективлары белән элемтәдә тора.

2. Муниципаль район Советы депутаты муниципаль берәмлектә яшәүчеләр алдында хисап тоты, аның вәкиле булып тора, үз эше турында муниципаль район Советы эше хакында даими мәгълүмат бирә, шулай ук халыкны кабул итә.

3. Муниципаль район Советы депутаты муниципаль район халкының законлы хокукларын, ирекләрен һәм мәнфәгатьләрен тәэмин итү буенча законнарда каралган чараларны күрергә, шул исәптән алардан кергән тәкъдимнәрне, гаризаларны, шикаятьләрне карарга, аларда булган мәсьәләләрне дәрәс һәм үз вакытында хәл итәргә тиеш.

Статья 27. Яңа сайланган муниципаль район Советы эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш муниципаль районы Советы муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесе сайланган көннән алып 30 көн эчендә беренче утырышка жыела.

2. Муниципаль район Советының сайлаулардан соң беренче утырышын муниципаль район башлыгын сайлаганчы муниципаль район Советы депутаты ача һәм яшь буенча иң өлкән депутат алып бара.

Статья 28. Муниципаль район Советы компетенциясе

1. Муниципаль район Советы компетенциясендә түбәндәгеләр бар:

1) муниципаль район уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү, муниципаль хокукый актлар чыгару;

2) муниципаль районның рәсми символларын урнаштыру;

3) муниципаль район бюджеты проектын карау, муниципаль район бюджетын раслау һәм аның үтәлешен тикшереп тору турындагы хисап;

4) жирле салымнар һәм жыемнар билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару, аларны түләү буенча салымнар һәм жыемнар турындагы Россия Федерациясе законнары нигезендә ташламалар бирү;

5) муниципаль районны үстерү планнарын һәм программаларын кабул итү, аларның үтәлеше турындагы хисапларны раслау;

6) энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижелелеген арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны раслау;

7) муниципаль районның коммуналь инфраструктурасы системаларын комплекслы үстерү программаларын, муниципаль районның транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын, таләпләре Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә торган муниципаль районның социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын раслау

8) муниципаль районның чикләрен үзгәртү, аны үзгәртү турындагы инициативаны күрсәтү;

9) жирле референдум билгеләү;

10) муниципаль район башлыгын сайлау;

11) муниципаль район башлыгы урынбасарын сайлау;

12) жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затларына, жирле үзидарәнен сайланулы органнары эгъзаларына, муниципаль берәмлекләренә вәкилләккә органнары депутатларына, муниципаль хезмәткәрләргә һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренә һөнәри белем һәм өстәмә һөнәри белем бирүне оештыру

13) муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе, муниципаль районның Финанс-бюджет палатасы рәисе, муниципаль районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы рәисе итеп билгеләп кую, аларның отставкасын кабул итү;

14) муниципаль район башкарма комитеты структурасын раслау, аның хезмәткәрләренә иң чик санын билгеләү;

15) муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасын биләүгә конкурс үткәрү тәртибен билгеләү, конкурс комиссиясе эгъзаларын билгеләү;

16) муниципаль районның башкарма комитеты турындагы нигезләмәне, муниципаль районның контроль-хисап палатасы турындагы нигезләмәне, муниципаль районның Финанс-бюджет палатасы турындагы нигезләмәне һәм муниципаль районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы турындагы нигезләмәне раслау;

17) муниципаль районның сайлау комиссиясе эгъзаларын билгеләп кую;

18) муниципаль районның чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне билгеләү;

19) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;

20) муниципаль районның муниципаль милкендәге мөлкәткә идарә итү һәм аның белән эш итү тәртибен, шул исәптән федераль законнар нигезендә аны хосусыйлаштыру тәртибен һәм шартларын билгеләү; муниципаль мөлкәтнең читләштерелүе муниципаль район Советы тарафыннан килештереп яисә расланганнан соң башкарыла торган төрләре исемлеген билгеләү;

21) муниципаль предприятиеләрне төзү, үзгәртеп оештыру һәм бетерү турында, шулай ук муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәтләренә тарифлар билгеләү, федераль законнарда каралган очраклардан тыш, эшләр башкару турында карарлар кабул итү тәртибен билгеләү;

22) муниципальара хезмэттәшлек оешмаларында муниципаль районның катнашу тәртибен билгеләү;

23) муниципаль районның жирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягыннан тәэмин итү тәртибен билгеләү;

24) жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә органнарындагы вазифаи затлар тарафыннан жирле әһәмияткә ия мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен үтәүне контрольдә тоту.

25) муниципаль районны территориаль планлаштыру документларын, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы нигезендә башка шәһәр төзелеше документларын раслау;

26) гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен финанс һәм матди ресурсларның жирле резервларын булдыру һәм алардан файдалану тәртибен билгеләү;

27) жирлекләренң бюджет тәэмин ителеше дәрәжәсен тигезләү өчен муниципаль район бюджетыннан кирәкле акчаларны бүлеп бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;

28) автоном коммерциячел булмаган оешмалар һәм фондлар рәвешендә коммерциячел булмаган оешмалар төзү турында карарлар кабул итү;

29) үз массакуләм мәгълүмат чараларын гамәлгә ашыру

30) муниципаль район Уставы һәм муниципаль район Советы карарлары аңлатмасы;

31) муниципаль район Советы Регламентын һәм үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча башка карарлар кабул итү;

32) муниципаль район Советы аппараты турындагы нигезләмәне раслау;

33) муниципаль берәмлек башлыгын отставкага жибәрү турында карар кабул итү.

34) муниципаль районның контроль-хисап палатасы рәисен һәм әгъзаларын (аудиторларны) билгеләнгән тәртиптә билгеләп кую;

35) коммуналь инфраструктура системасына, коммуналь комплекс оешмалары тарифларын тоташтыруга, коммуналь комплекс оешмалары товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә тарифларга, кулланучылар өчен бәяләргә (тарифларга) өстәмәләр кертүгә тарифларны жайга салу;

36) муниципаль кыйммәтле кәгазьләрен чыгару тәртибен билгеләү;

37) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән муниципаль районнарның вәкилләкле органнары карамагына кертелгән башка вәкаләтләр, шулай ук әлегә Устав тарафыннан муниципаль район Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.

2. Муниципаль район составына керүче авыл жирлекләре территорияләрендә муниципаль район хәл итә торган авыл жирлекләренң жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү өлешендә муниципаль район Советы компетенциясендә авыл жирлекләренң генераль планнарын, жирдән файдалану һәм төзелеш алып бару кагыйдәләрен раслау, территорияне планлаштыру буенча жирлекнең генераль планнары нигезендә әзерләнгән документларны раслау була.

Статья 29. Муниципаль район Советының эш тәртибе

1. Муниципаль район Советының эш тәртибе әлегә Устав һәм муниципаль район Советы Регламенты белән билгеләнә.

2. Муниципаль район Советы эшенең төп рәвеше аның муниципаль район Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләре хәл ителә торган утырышыннан гыйбарәт.

3. Муниципаль район Советы утырышы, эгәр анда муниципаль район Советының сайланган депутатлары санының кимендә 50 проценты катнашса, тулы хокуклы.

4. Муниципаль район Советының чираттагы утырышлары кирәк булган саен, эмма кимендә өч айга бер тапкыр уздырыла. Чираттан тыш утырышлар муниципаль район башлыгы яисә муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бере инициативасы белән чакырыла.

5. Муниципаль район Советы утырышлары муниципаль район башлыгы тарафыннан чакырыла. Муниципаль район Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн тәртибе турында биш көннән дә соңга калмыйча, ә чираттан тыш утырышларга - аны үткәргүгә бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

6. Муниципаль район Советының һәр утырышында утырыш беркетмәсе алып барыла. Утырыш беркетмәсенә утырышны уздыру датасы, урыны һәм вакыты турындагы белешмәләр кертелә, карала торган барлык мәсьәләләр санап үтелә һәм, тавыш бирү йомгакларын күрсәтеп, кабул ителгән барлык карарлар теркәлә. Муниципаль район башлыгы утырышы беркетмәсенә имза салганнан соң, муниципаль районның теләсә кайсы кешесе аның белән таныша ала.

7. Муниципаль район Советы утырышларында һәр депутат бер тавышка ия. Муниципаль район Советы депутаты шәхсән үзе тавыш бирү хокукын гамәлгә ашыра. Муниципаль район Советы утырышларында тавыш бирү ачык (шул исәптән яшерен) һәм яшерен булырга мөмкин. Тавыш бирүнең һәр төрөн куллану очраklары элекке Устав, муниципаль район Советы регламенты белән билгеләнә.

Статья 30. Муниципаль район Советы эшчәнлеген оештыру

Муниципаль район Советы эшчәнлеген муниципаль район башлыгы оештыра.

2. Муниципаль район Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләргә алдан карау һәм эзерләү өчен муниципаль район Советы регламенты нигезендә депутатлар арасынан, муниципаль район башлыгынан һәм аның урынбасарынан тыш, муниципаль район Советы эшчәнлегенә төп юнәлешләргә буенча даими комиссияләр төзелә, шулай ук вакытлы комиссияләр төзелергә һәм президиум сайланарга мөмкин.

3. Муниципаль программаларны, муниципаль район Советы карарлары проектларын эзерләү, муниципаль район карамагына кертелгән аеруча мөһим мәсьәләләргә тикшерү өчен муниципаль район Советы каршында аның карары буенча депутатлар, муниципаль район Башкарма комитеты, ижтимагый берләшмәләр, оешмалар һәм предприятиеләр, белгечләр, экспертлар һәм муниципаль район халкы составында эш, эксперт һәм башка киңәшмә төркемнәргә төзелергә мөмкин.

4. Муниципаль район Советы эшчәнлеген оештыру, хокукый, мәгълүмати, матди-техник һәм башка төрле тәмин итүне муниципаль район Советы аппараты гамәлгә ашыра.

Статья 31. Муниципаль район Советының контроль функцияләрен гамәлгә ашыру

1. Муниципаль район Советы муниципаль район Советы муниципаль район Советы тарафыннан кабул ителә торган элекке Уставның нигезләмәләренә үтәлешен, муниципаль район бюджетының үтәлешен, бюджеттан тыш фондлардан, муниципаль

районны үстерү программаларыннан, муниципаль район Башкарма комитеты һәм аның житәкчесе эшчәнлегенә контрольне гамәлгә ашыра.

2. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфай затлары тарафыннан законнарны, әлеге Уставны һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бозу фактлары ачкыланган очракта, депутатлар арасынан муниципаль район башлыгы күрсәтелгән фактларны тикшерү өчен вакытлы контроль комиссиясе төзелергә мөмкин.

3. Муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы карары нигезендә муниципаль район бюджеты акчаларыннан максатчан файдалануга, муниципаль мөлкәттән файдалануның нәтижәлелегенә, шулай ук муниципаль район башкарма комитетының финанс-хужалык эшчәнлегенә башка мәсьәләләренә тикшерүләр (ревизияләр) үткәрелергә мөмкин. Тикшерүләр (ревизияләр) үткәргә билгеләнгән тәртиптә бәйсез аудиторлар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре җәлеп ителергә мөмкин.

4. Муниципаль районның башкарма комитеты, аның житәкчесе, предприятиеләре, учреждениеләре, оешмалары, вазыйфай затлары, әгәр закон белән башкасы билгеләнмәгән булса, муниципаль район Советы, аның контроль комиссияләре мөрәҗәгатә буенча муниципаль район Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча соратып алына торган мәгълүмат бирергә, ә кануннарны, муниципаль норматив хокукый актларны бозган очракта, хокук бозуларны бетерү һәм гаепле затларны җаваплылыкка тарту өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.

5. Муниципаль район Советы, контроль функцияләрен башкарганда, муниципаль район башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкарма-боеру эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

Статья 32. Муниципаль район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Муниципаль район Советы вәкаләтләре түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:

- 1) муниципаль район Советы үз-үзен таркату турында карар кабул итте;
- 2) муниципаль район Советын законнарда каралган нигезләрдә һәм тәртиптә тарату;
- 3) муниципаль район Советы депутатларының әлеге составының хокуксызлыгы турында Татарстан Республикасы Югары суды карары үз көченә кәргән очракта, шул исәптән депутатларның үз вәкаләтләрен тапшыруына бәйле рәвештә;
- 4) муниципаль районны үзгәртеп кору;
- 5) муниципаль район чикләрен үзгәртү нәтижәсендә муниципаль район сайлаучылары санын 25 проценттан артыгракка арттыруны;
- 6) гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль норматив хокукый актыны бастырып чыгару срогы бозылган очракта.

2. Муниципаль район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктатуга аның депутатларының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылуга сәбәп була.

3. Муниципаль район Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, муниципаль районның вәкилләкле органнары бер ай эчендә муниципаль район Советы составына башка депутатларны сайларга тиеш.

Статья 33. Муниципаль район Советының үз-үзен таркату турында карар кабул итү тәртибе

1. Муниципаль район Советының үз-үзен таркату турындагы карар муниципаль район башлыгы яисә депутатлар төркеме инициативасы буенча муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән санының кимендә яртысы күләмендә кабул ителергә мөмкин.

2. Үз-үзен таркату турында карар кабул итү инициативасы түбәндәгечә күрсәтелә алмый:

- 1) муниципаль район Советы сайланганнан соң беренче ел дәвамында;
- 2) муниципаль район бюджетын кабул итү һәм аның үтәләше турында хисап раслау чорында;
- 3) муниципаль район башлыгы вәкаләтләре муниципаль районның яңа башлыгын сайлаганчы вакытыннан алда туктатылган очракта.

3. Муниципаль район Советының үз-үзен таркату турындагы язма тәкъдимендә үз-үзен тарату мотивлары булырга тиеш, шулай ук аңа рөхсәтнең сәбәпләрен нигезләнүче башка материаллар да өстәлергә мөмкин.

4. Муниципаль район Советы карары белән депутатлар арасынан үзтаркату турындагы мәсьәләне алдан карау өчен комиссия төзелә. Муниципаль район Советы яки муниципаль район башлыгы карары буенча муниципаль район Советының үз-үзен тарату мәсьәләсе халык алдында тыңлауларга чыгарылырга мөмкин.

5. Муниципаль район Советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне карауның давамлылыгы муниципаль район Советы депутатларының һәм муниципаль район кешеләренен үз-үзләрен тарату инициативасын һәръяклап һәм объектив рәвештә тикшерү мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Үз-үзен таркату турындагы карар үз-үзен тарату турындагы инициативаны чыгарган көннән соң ике ай узгач кабул ителергә мөмкин.

6. Муниципаль район Советының үз-үзен таркату турындагы карар муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яшерен тавыш бирү юлы белән өчтән ике тавыш белән кабул ителә.

7. Муниципаль район Советы үз-үзен таркату турындагы тәкъдиме кире кагылган очракта, үз-үзен таркату турындагы кабат инициатива, үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә буенча тавыш биргән көннән бер елдан да иртәрәк булмаган вакытта, күрсәтелергә мөмкин.

Статья 34. Муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләре түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатыла:

- 1) үлем;
- 2) үз теләге белән отставкалар;
- 3) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылса;
- 4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылса яисә вафат дип игълан ителсә;
- 5) аңа карата судның гаепләнү карары законлы көченә керү;
- 6) Россия Федерациясеннән даими яшәү урынына чыгу;

7) Россия Федерациясе гражданлығын туктату, чит ил гражданы - Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы чит дәүләт гражданлығын туктату, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органына сайланырга, чит дәүләт гражданлығы алырга йә аның Россия Федерациясе гражданының чит ил гражданы булып тормаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы бүтән документ яисә башка документ алырга хокуклы, аның нигезендә чит ил гражданлығы булган Россия Федерациясе гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы;

8) муниципаль район составына керүче муниципаль берәмлекнең тиешле вәкиллекле органы депутаты буларак сайлаучылар тарафыннан чакыртып алу;

9) муниципаль район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату йә аның вәкаләтләрен муниципаль район башлығы яисә муниципаль районның тиешле вәкиллекле органы депутаты буларак вакытыннан алда туктату;

10) хәрби хезмәткә чакыру яисә аны алыштыра торган альтернатив граждан хезмәтенә юллама;

11) федераль законнарда билгеләнгән башка очрактарда.

2. Депутатның вәкаләтләре «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән чикләүләренә үтәмәгән очракта вакытыннан алда туктатыла.

3. Муниципаль район Советы депутатының вәкаләтләре муниципаль район башлығы, муниципаль районның вәкиллекле органы депутаты буларак вәкаләтләре туктатылган очракта вакытыннан алда туктатыла.

4. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 1 - 7, 10 һәм 11 пунктларында күрсәтелгән очрактарда муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләрен туктату турындагы карар муниципаль район Советы тарафыннан кабул ителә, анда муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләрен туктату көне билгеләнә.

5. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 8 пунктында каралган очракта муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләре муниципаль районның тиешле вәкиллекле органы депутаты чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижәләре рәсми басылып чыккан көннән туктатыла.

6. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 9 пунктында каралган очракта муниципаль район Советы депутатының вәкаләтләре муниципаль район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктаткан йә муниципаль район башлығының яисә муниципаль район Советы депутатының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган көннән туктатыла.

7. Муниципаль районның вәкиллекле органы депутатлары арасыннан муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, күрсәтелгән орган бер ай эчендә муниципаль район Советы составына башка депутатны сайларга тиеш.

8. Муниципаль район Советы депутатының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында муниципаль район Советы карары вәкаләтләренә вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көннән алып 30 көннән дә соңга калмыйча кабул ителә, ә бу нигез муниципаль район Советы утырышлары арасында барлыкка килсә - шундый нигез барлыкка килгән көннән алып өч айдан да соңга калмыйча.

IV бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН БАШЛЫГЫ

Статья 35. Муниципаль район башлыгы - муниципаль районның югары вазыйфаи заты

1. Муниципаль район башлыгы муниципаль районның югары вазыйфаи заты булып тора.

2. Муниципаль район башлыгы муниципаль район Советы тарафыннан сайлана һәм аның рәисе вәкаләтләрен башкара.

3. Муниципаль район башлыгы вазыйфасының рәсми атамасы - «Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге башлыгы, кыскартылган исеме - Сарман муниципаль районы башлыгы.

Статья 36. Муниципаль район башлыгын сайлау тәртибе

1. Муниципаль район башлыгы яңа сайланган муниципаль район Советының беренче утырышында муниципаль район Советы депутатлары арасыннан ачык тавыш бирү юлы белән муниципаль район Советы вәкаләтләре чорына сайлана.

Муниципаль район башлыгын сайлау муниципаль район Советы депутатлары тәкъдим иткән кандидатлар арасыннан, шул исәптән муниципаль район, иҗтимагый берләшмәләр, Татарстан Республикасы Президенты тәкъдимнәре нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль район Советы депутаты, муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан күбрәге аны хуплап тавыш бирсә, муниципаль районның сайланган башлыгы дип санала.

3. Муниципаль район башлыгы сайланганнан соң түбәндәге ант китерә:

«Муниципаль район башлыгы вазыйфасына керешкәндә - муниципаль район Уставы тарафыннан миңа бирелгән үз вәкаләтләрен гамәлгә ашырганда, бүгенге һәм киләчәк буыннар алдында муниципаль берәмлек өчен жаваплылыкны аңлап, Россия Федерациясе Конституциясен, федераль законнарны, Татарстан Республикасы Конституциясен һәм Татарстан Республикасы законнарын, муниципаль район Уставын төгәл үтәргә, муниципаль район халкының хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен хөрмәт итәргә, тарихи традицияләрне ихтирам итәргә һәм якларга, икътисадый потенциалны гражданнар ризалыгына һәм арттыруга омтылырга, муниципаль район үсеше өчен намуслы, намуслы, намуслы рәвештә үз бурычларын үтәргә һәм аның барлык халкы иминлегенә омтылырга ант итәм».

Статья 37. Муниципаль район башлыгы статусы

1. Муниципаль район башлыгы даими нигездә эшли.

2. Муниципаль район башлыгы үз эшчәнлегендә муниципаль район халкына һәм муниципаль район Советына федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә контроль астында һәм хисап тота.

3. Муниципаль район башлыгы муниципаль район Советы каршында үз эшчәнлеге турында елына кимендә бер мәртәбә хисап тота.

4. Муниципаль район башлыгы түбәндәгеләргә хокуклы түгел:

1) шәхсэн яисә ышанычлы затлар аша эшкуарлык эшчәнлеге белән шөгьльләнәргә, шулай ук хужалык итүче субъект (торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларыннан, бакчачылык, яшелчәчелек, дача кулланучылар кооперативларыннан, күчемсез милек милекчеләре ширкәтеннән һәм билгеләнгән

тәртиптә теркәлгән һөнәр берлекләреннән тыш) белән идарә итүдә катнашырга, әгәр федераль законнарда башкасы каралмаган булса яисә федераль законнар һәм Россия Федерациясе субъекты законнары нигезендә муниципаль хокукый актта билгеләнгән тәртиптә аңа әлеге оешма белән идарә итүдә катнашу йөкләнмәгән булса;

2) мөгаллимлек, фәнни һәм башка ижади эшчәнлектән тыш, бүтән түләүле эшчәнлек белән шөгыйльләнергә. Бу очракта, әгәр Россия Федерациясенен халыкара килешүе яки Россия Федерациясе законнары белән башкасы каралмаган булса, укыту эшчәнлеге, фәнни һәм башка ижади эшчәнлек чит дәүләт, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданны һәм гражданлыгы булмаган затлар акчалары хисабына финанслана алмый;

әгәр Россия Федерациясенен халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаса, Россия Федерациясе территориясендә эш итүче коммерцияле булмаган хөкүмәткә карамаган чит ил оешмаларының һәм аларның структур бүлекчәләренен идарә органнары, попечительләр һәм күзәтүчеләр советлары, бүтән органнары составына керү;

Казан шәһәре Мэры гражданлык, административ яки жинаять эше яки административ хокук бозу турындагы эш буенча яклаучы яки вәкил буларак (законлы вәкиллектән тыш) катнаша алмый.

Муниципаль район башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре әлеге Устав белән федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә билгеләнә.

5. Муниципаль район башлыгы «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләренә һәм тыюларны үтәргә һәм бурычларны үтәргә тиеш.

Статья 38. Муниципаль район башлыгы вәкаләтләре

Муниципаль берәмлек башлыгы

1) муниципаль районны башка муниципаль берәмлекләренен жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданны һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә, ышанычнамәсез муниципаль район исеменнән эш итә;

2) муниципаль район Советы эшен оештыра, муниципаль район Советы утырышында катнаша һәм аларда рәислек итә;

3) муниципаль район Советы кабул иткән әлеге Устав белән билгеләнгән тәртиптә әлеге Уставка, норматив хокукый актларга кул куя һәм халыкка житкерә;

4) муниципаль район Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар үз вәкаләтләре чикләрендә чыгара;

5) муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе белән контракт төзи;

6) муниципаль район Советы эшендә жәмәгәтчелек фикерен ачуны һәм исәпкә алуны тәмин итү чараларын күрә;

7) гражданны шәкси кабул итә һәм гражданнырдан кергән мөрәжәгәтләренә карый;

8) муниципаль район Советы утырышы беркетмәләренә имза сала;

9) муниципаль район Советы аппараты эше белән житәкчелек итә;

10) муниципаль район Советының контроль вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны жайга сала;

11) муниципаль район Советын карап тоту һәм аның эшчәнлеген тәмин итү өчен муниципаль район бюджетында каралган чыгымнар буенча акча бүлүче булып тора;

12) закон һәм әлеге Устав нигезендә гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру буенча муниципаль район Советының хокукый актын кабул итүне оештыра;

13) муниципаль районның жирле үзидарә органнарының федераль башкарма хакимият органнарының территориаль органнары, башка федераль органнар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, муниципаль район территориясендә гамәлдә булган органнары белән тиешле хезмәттәшлеген тәмин итә;

14) муниципаль район исеменән икътисадый һәм социаль-мәдәни өлкәләрдә хезмәттәшлек турында дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнары белән шартнамәләр һәм килешүләр, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмәттәшлек итү һәм гамәлләрне координацияләү турында килешүләр төзи;

15) муниципаль хезмәткәрләрнең һәм муниципаль районның жирле үзидарә органнары хезмәткәрләренең хезмәт өчен түләү күләмнәрен һәм шартларын билгели;

16) Башкарма комитет тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү һәм Казан шәһәре жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрне гамәлгә ашыруны тәмин итә;

17) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән муниципаль районнар башлыктары карамагына кертелгән башка вәкаләтләрне, шулай ук әлеге Устав, муниципаль район Советы карарлары белән муниципаль район башлыгы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

Статья 39. Муниципаль район башлыгы вәкаләтләрне вакытыннан алда туктату

1. Муниципаль район башлыгының вәкаләтләрне түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставкалар;

3) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74.1 статьясы нигезендә отставкага китү;

4) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясы нигезендә вазыйфасыннан ваз кичү;

5) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылса;

6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылса яисә вафат дип игълан ителсә;

7) аңа карата судның гаепләү карары законлы көченә керү;

8) Россия Федерациясеннән даими яшәү урынына чыгу;

9) Россия Федерациясе граждандыгын туктату, чит ил гражданы - Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы чит дәүләт граждандыгын туктату, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланьрга, чит дәүләт граждандыгы алырга йә аның Россия Федерациясе гражданының Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы булып тормаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы бүтән документ яисә башка документ алырга хокукы,

аның нигезендә чит ил гражданлыгы булган Россия Федерациясе гражданы жирле үзидарә органнарына сайланьрга хокуклы;

10) муниципаль район составына керүче муниципаль берәмлекнең тиешле вәкиллеке органы депутаты буларак сайлаучылар тарафыннан чакыртып алу;

11) сәламәтлеге торышы буенча суд тәртибендә билгеләнгән жайга сәләтсезлеген муниципаль берәмлек башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашырырга;

12) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясындагы 3, 3.2, 4 - 6, 6.1, 6.2, 7, 7.1 өлешләре нигезендә гамәлгә ашырыла торган муниципаль берәмлекне, шулай ук муниципаль берәмлек бетерелгән очракта үзгәртеп кору.

2. Муниципаль район башлыгы вәкаләтләре, Россия Федерациясе Президентының ышанычын югалтуга бәйлә рәвештә, түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатыла:

1) «Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм счетлары (кертемнәре) булуны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында» Федераль законда билгеләнгән тыюны муниципаль район башлыгы, ире (хатыны) һәм балигъ булмаган балалары тарафыннан үтәмәү;

2) муниципаль район башлыгына карата Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр), акчалар һәм кыйммәтле әйберләр ачу яисә булу фактын, күрсәтелгән затлар муниципаль район башлыгы сайлауларында кандидат буларак теркәлгән чорда чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яисә) алардан файдалану фактын билгеләү.

3. Муниципаль район башлыгы вәкаләтләре әлеге статьяның 1 өлешендәге 1 - 10 пунктларында күрсәтелгән нигезләрдә вакытыннан алда туктатылган очракта, муниципаль районның яңа башлыгын сайлау муниципаль район Советының якындагы утырышында гамәлгә ашырыла.

4. Муниципаль район башлыгының вәкаләтләре муниципаль район Советы вәкаләтләре чоры тәмамланганчы кимендә алты ай алдан туктатылса, муниципаль район Советы карары буенча муниципаль районның яңа башлыгын сайлау үткәрелмәскә мөмкин.

Статья 40. Муниципаль район башлыгы урынбасары

1. Муниципаль район башлыгы тәкъдиме белән Муниципаль район Советы депутатлары арасынан муниципаль район башлыгы урынбасары сайлана.

Муниципаль район башлыгы урынбасары ачык тавыш бирү юлы белән сайлана.

2. Муниципаль район Советы депутаты, муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан күбрәге аны хуплап тавыш бирсә, муниципаль район башлыгының сайланган урынбасары булып санала.

3. Муниципаль район башлыгы урынбасары муниципаль район Советы регламентында билгеләнгән вазыйфаларны бүлү нигезендә вазыйфаларны үти, муниципаль район башлыгы йөкләмәләрен үти, ә ул вакытлыча вафат булган (авыруга яисә отпускка бәйлә) яисә үз бурычларын үтәү мөмкинлеге булмаган яисә вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату очрагында муниципаль район башлыгы вазыйфаларын башкара.

4. Муниципаль район башлыгы урынбасары вәкаләтләре түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатыла:

- 1) үлем;
- 2) үз теләге белән отставкалар;
- 3) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылса;
- 4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылса яисә вафат дип игълан ителсә;
- 5) аңа карата судның гаепләү карары законлы көченә керү;
- 6) Россия Федерациясеннән даими яшәү урынына чыгу;
- 7) Россия Федерациясе гражданлыгын туктату, чит ил гражданы - Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы чит дәүләт гражданлыгын туктату, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, чит дәүләт гражданлыгы алырга йә аның Россия Федерациясе гражданының Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы булып тормаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы бүтән документ яисә башка документ алырга хокукы, аның нигезендә чит ил гражданлыгы булган Россия Федерациясе гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга хокукы;
- 8) муниципаль район составына керүче муниципаль берәмлекнең тиешле вәкилләкле органы депутаты буларак сайлаучылар тарафыннан чакыртып алу;
- 9) муниципаль район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату;
- 10) хәрби хезмәткә чакыру яисә аны алыштыра торган альтернатив граждан хезмәтенә юллама;
- 10) федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән башка очракларда.

5. Муниципаль район башлыгы урынбасары муниципаль район башлыгы инициативасы буенча кабул ителә торган район Советы карары нигезендә яисә муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бере күләмендә депутатлар төркеме таләбе буенча вазыйфадан теләсә кайсы вакытта чакыртып алынырга мөмкин. Муниципаль район башлыгы урынбасарын чакыртып алу турындагы карар муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

6. Муниципаль район башлыгының даими нигездә эшләүче урынбасары түбәндәгеләргә хокукы түгел:

- 1) шәхсән яисә ышанычлы затлар аша эшкуарлык эшчәнлегә белән шөгыйльләнергә, шулай ук хужалык итүче субъект (торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларыннан, бакчачылык, яшелчәчелек, дача кулланучылар кооперативларыннан, күчемсез милек милекчеләре ширкәтеннән һәм билгеләнгән тәртиптә теркәлгән һөнәр берлекләреннән тыш) белән идарә итүдә катнашырга, әгәр федераль законнарда башкасы каралмаган булса яисә федераль законнар һәм Россия Федерациясе субъекты законнары нигезендә муниципаль хокукый актта билгеләнгән тәртиптә аңа әлегә оешма белән идарә итүдә катнашу йөкләнмәгән булса;
- 2) мөгаллимлек, фәнни һәм башка ижади эшчәнлектән тыш, бүтән түләүле эшчәнлек белән шөгыйльләнергә. Бу очракта, әгәр Россия Федерациясенә халыкара килешүе яки Россия Федерациясе законнары белән башкасы каралмаган булса, укыту эшчәнлегә, фәнни һәм башка ижади эшчәнлек чит дәүләт, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданны һәм гражданлыгы булмаган затлар акчалары хисабына финанслана алмый;

эгер Россия Федерациясенен халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаса, Россия Федерациясе территориясендә эш итүче коммерцияле булмаган хөкүмәткә карамаган чит ил оешмаларының һәм аларның структур бүлекчәләренен идарә органнары, попечительләр һәм күзәтүчеләр советлары, бүтән органнары составына керү;

Муниципаль район башлыгы урынбасары вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре әлеге Устав тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә билгеләнә.

8. Муниципаль район башлыгы урынбасары «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләренә һәм тыюларны үтәргә һәм вазыйфаларны башкарырга тиеш.

V бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ БАШКАРМА КОМИТЕТЫ

Статья 41. Муниципаль районның башкарма комитеты - муниципаль район жирле үзидарәсенен башкарма-күрсәтмә органы

1. Муниципаль районның башкарма комитеты муниципаль район жирле үзидарәсенен башкарма-күрсәтмә органы булып тора.

2. Муниципаль район башкарма комитетының рәсми исеме - «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы башкарма комитеты», кыскартылган исеме - Сарман муниципаль районы башкарма комитеты.

3. Муниципаль районның башкарма комитеты муниципаль район Советына, муниципаль район башлыгына һәм муниципаль район халкына хисап тотта һәм аның ролен контрольдә тотта.

4. Муниципаль районның башкарма комитетына гражданлык хәле актларын дәүләт теркәвенә алу өчен тапшырылган вәкаләтләренә гамәлгә ашыру өчен муниципаль район гербы төшерелгән мөһер, бланклар, үз исеме булган бланклар, шулай ук Россия Федерациясе гербы төшерелгән түгәрәк мөһер була.

5. Муниципаль район башкарма комитеты эшчәнлеген тәмин итүгә чыгымнар муниципаль район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

Статья 42. Муниципаль район Башкарма комитеты структурасы

1. Муниципаль районның башкарма комитеты структурасы муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе тәкъдиме буенча муниципаль район Советы тарафыннан раслана.

2. Муниципаль район башкарма комитеты структурасына башкарма комитет житәкчесе, аның урынбасарлары, муниципаль район башкарма комитетының тармак (функциональ) һәм (яисә) территориаль органнары керә.

Статья 43. Муниципаль район Башкарма комитеты вәкаләтләре

1. Муниципаль районның башкарма комитеты:

1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәпкә алу өлкәсендә:

- муниципаль район бюджетты проектын (бюджет проектын һәм уртача сроклы финанс планын) төзүне тәэмин итә;

- кирәкле документлар һәм материаллар белән муниципаль район бюджетты проектын (бюджет проекты һәм уртача сроклы финанс планы) муниципаль район Советы раславына кертә;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә бюджетара трансфертларны бүлү методикасын һәм (яисә) бирү тәртибен эшли һәм раслай;

- муниципаль район бюджетының үтәлешен тәэмин итә һәм бюджет хисабы төзи, муниципаль район Советы раславына муниципаль район бюджетты үтәлеше турында хисап бирә;

- муниципаль бурыч белән идарә итүне тәэмин итә;

- муниципаль районны комплекслы социаль-икътисадый үстерү планнары һәм программалары проектларын эшләүне тәэмин итә;

- муниципаль район бюджетын үтәүне, муниципаль районның комплекслы социаль-икътисадый үсеш планнарын һәм программаларын үтәүне оештыра;

- муниципаль районның комплекслы социаль-икътисадый үсеш планнарының һәм программаларының үтәлеше турында хисаплар эзерләүне тәэмин итә;

- муниципаль районның икътисады һәм социаль өлкәсе торышын характерлаучы статистик күрсәткечләр жыюны оештыра һәм әлеге күрсәткечләрне дәүләт хакимияте органнарына законнарда билгеләнгән тәртиптә тапшыра;

- муниципаль районның бюджет тәэмин ителеше дәрәжәләрен муниципаль район бюджетты акчалары исәбеннән тигезләүне тәэмин итә;

- муниципаль район Советы карарлары нигезендә муниципаль кыйммәтле кәгазьләр чыгару, кредитлар алу, муниципаль гарантияләр бирү юлы белән муниципаль алынмаларны гамәлгә ашыра һәм муниципаль мөлкәт сала;

2) муниципаль милеккә идарә өлкәсендә, муниципаль район территориясендә предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр:

- муниципаль районның муниципаль милкендәге мөлкәт белән идарә итә, муниципаль милек объектларын төзү, сатып алу, алардан файдалану, кушу һәм арендау мәсьәләләрен хәл итә;

- муниципаль район Советы карары белән билгеләнә торган очракларда муниципаль район Советының килештерүенә (раславына) муниципаль мөлкәтне читләштерү турындагы тәкъдимнәрне, шул исәптән аны хосусыйлаштыру турындагы тәкъдимнәрне эзерли һәм кертә;

- муниципаль район башлыгы белән килештереп йә муниципаль район Советы карары белән муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзи, аларның эшчәнлегенә максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслай, муниципаль учреждениеләрне финанслауны тәэмин итә, муниципаль учреждениеләрне һәм предприятиеләрне үзгәртеп оештыру һәм бетерү мәсьәләләрен хәл итә, контракт нигезендә билгели һәм аларның житәкчеләрен биләгән вазыйфасыннан азат итә;

- муниципаль милектәге предприятиеләр, оешмалар белән муниципаль районның икътисадый һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек турында шартнамәләр төзи; муниципаль район территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек рәвешләрендәге предприятиеләр төзүгә ярдәм итә;

- муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып ала, муниципаль район ихтыяжлары өчен эшләр заказчысы булып тора, моның өчен каралган муниципаль районның үз матди һәм финанс чараларыннан файдаланып;

- муниципаль предприятиелэр һәм учреждениелэр хезмэткэрлэренен хезмэт өчен түләү күләмнэрен һәм шартларын билгели;

- жирлеклэрнен архив фондларын саклауны да кертеп, муниципаль архивны төзи һәм үз эченә ала;

- муниципаль учреждениелэр һәм предприятиелэр тарафыннан муниципаль район Советы билгелэгән тәртиптә күрсәтелә торган хезмәтлэргә тарифларны жайга салуны билгеләү һәм гамәлгә ашыру;

3) территорияль планлаштыру, жирдән һәм башка табигый ресурслардан файдалану, эйләнә-тирә табигать мохитен саклау өлкәсендә:

- муниципаль район Советы раславына муниципаль районны территорияль планлаштыру документлары, муниципаль районның башка шәһәр төзелеше документлары проектларын эшли һәм кертә һәм аларны гамәлгә ашыруны тәмин итә;

- муниципаль район территориясендә гамәлгә ашырыла торган шәһәр төзелеше эшчәнлеген тәмин итүнең мәгълүмат системаларын алып бара;

- муниципаль районның муниципаль милкендәге жирлэрдән рациональ файдалануны һәм саклауны планлаштыра һәм оештыра;

- муниципаль район башлыгы белән килештереп йә муниципаль район Советы карары буенча муниципаль район территориясендә законнарда билгелэнгән тәртиптә жир кишәрлеклэре бирә һәм ала;

- халыкка экологик хэл турында хэбэр итә, табигатьтән файдалану турындагы законнарны бозучы эйләнә-тирә мохиткә куркыныч тудыручы предприятиелэр, учреждениелэр, оешмалар гамәллэре турында тиешле органнарга хэбэр итә;

- эйләнә-тирә мохитне саклау буенча жирлекара характердагы чараларны оештыра;

- «каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исэптән аерым туплау), жыю, ташу, эшкэртү, утильлэштэрү, зарарсызландыру, күмү буенча эшчәнлекне оештыруда катнаша»;

- муниципаль район территориясендә жирле эһемияттэге дэвалау-савыктыру урыннарын һәм курортларны торгызуны һәм саклауны тәмин итә;

4) төзелеш, транспорт һәм элементэ өлкәсендә:

- муниципаль район территориясендә торак төзелеше өчен шартлар тудыруны тәмин итә;

- муниципаль район чиклэрендэге торак пунктлар чиклэреннән тыш жирле эһемияттэге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген гамәлгә ашыруны тәмин итә, шулай ук автомобиль юлларыннан файдалану һәм юл эшчәнлеген гамәлгә ашыру өлкәсендә Россия Федерациясе законнары нигезендә башка вэкалэтрэне гамәлгә ашыруны тәмин итә;

- халыкка транспорт хезмэте күрсэтү өчен шартлар тудыра һәм муниципаль транспорт оешмаларын төзү яисэ шартнамэ башлангычларында хосусый һәм башка транспорт предприятиелэрен һәм оешмаларын транспорт белән тәмин итү юлы белән муниципаль район чиклэрендэ жирлеклэр арасында халыкка транспорт хезмэте күрсэтүне оештыруны тәмин итә;

- муниципаль район чиклэрендэге торак пунктлар арасында халыкка хезмэт күрсэтүче ижтимагый транспорт тукталышлары маршрутларын, хэрэкэт графигын, тукталыш урыннарын раслый яисэ килештерә;

- муниципаль район чиклэрендэге торак пунктлар чиклэреннән читтэ жэмэгать транспорты тукталышлары өчен бирелгән урыннарны төзеклэндэрүне тәмин итә;

- жирлеклэрне элементэ хезмэтрэ белән тәмин итү өчен шартлар тудыра;

- адресларга адреслар бирэ, адресларны үзгэртэ, аннулировать итэ, урам-юл челтэре элементларына (федераль эһәмияттэге автомобиль юлларынан, региональ яисэ муниципальра эһәмияттэге автомобиль юлларынан тыш), муниципаль районның авылара территориясе чикләрендэ планлаштыру структурасы элементларына исемнэр бирэ, мондый исемнэрне үзгэртэ, юкка чыгара, мәгълүматны дәүләт адреслы реестрында урнаштыра;

5) торак-коммуналь, көнкүреш, сәүдә һәм башка хезмэт күрсәтү өлкәсендә, шулай ук төзекләндерү һәм авыл хужалыгы өлкәсендә:

- энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижәләлеген арттыру өлкәсендә муниципаль программалар гамәлгә ашыра;

- муниципаль берәмлек чикләрендә муниципаль торак фондын тәшкил иткән күпфатирлы йортларга энергетика тикшерүен уздыруны оештыра; энергияне сак тоту турындагы һәм энергетика нәтижәләлеген арттыру турындагы законнарда каралган башка чараларны оештыра һәм үткәрә;

- муниципаль район чикләрендә Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә жирлекләрне электр һәм газ белән тәэмин итүне оештыра;

- су белән тәэмин итү һәм су бүлеп бирү турында» Федераль законда каралган вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;

- «Жылылык белән тәэмин итү турында» Федераль законда каралган жылылык белән тәэмин итүне оештыру вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;

- муниципаль район составына керүче жирлекләрне жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыра;

- халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне, китапханә фондларын туплауны һәм саклауны тәэмин итүне оештыра;

- ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм жирлекара күмү урыннарын карап тотуны тәэмин итә;

- муниципаль район составына керүче жирлекләрдә жирле традицион халык сәнгать ижатын үстерү өчен шартлар тудыра;

- муниципаль район милкендәге мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни ядкаръяләр) саклауны, алардан файдалануны һәм аларны популярлаштыруны, муниципаль район территориясендә урнашкан жирле (муниципаль) эһәмияттэге мәдәни мирас объектларын (тарих һәм мәдәният ядкаръяләр) саклауны, саклауны тәэмин итә;

- муниципаль район составына керүче жирлекләрне ял итүне оештыру һәм мәдәният оешмалары хезмэт күрсәтүләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыруны тәэмин итә;

- жирлекләрдә авыл хужалыгы житештерүен үстерү, авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү өчен шартлар тудыра, кече һәм урта эшкуралыкны үстерүгә ярдәм итә, социаль юнәлештэге коммерциячел булмаган оешмаларга, хәйрия эшчәнлегенә һәм иреклеккә ярдәм итә;

- муниципаль район территориясендә физик культураны, мәктәп спортын һәм массакуләм спортны үстерүне тәэмин итә, муниципаль районның рәсми физкультура-савыктыру һәм спорт чараларын уздыруны оештыра;

- реклама конструкцияләрен урнаштыру схемасын раслый, муниципаль район территориясендә реклама конструкцияләрен урнаштыруга һәм эксплуатацияләүгә рөхсәт бирэ, мондый рөхсәтләрне юкка чыгара, муниципаль район территориясендә үз белдеге белән билгеләнгән реклама конструкцияләрен күрсәтү турында күрсәтмәләр бирэ;

6) мәгариф һәм сәламәтлек саклау өлкәсендә:

- муниципаль мэгариф оешмаларында төп гомуми белем бирү программалары буенча һәркем өчен мөмкин булган һәм түләүсез мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми белем бирүне (федераль дәүләт белем бирү стандартлары нигезендә төп гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыруны финанс ягыннан тәмин итү вәкаләтләрәннән тыш) оештыруны оештыра;

- муниципаль мэгариф оешмаларында балаларга өстәмә белем бирүне оештыра (Россия Федерациясе субъектының дәүләт хакимияте органнары тарафыннан финанс яктан тәмин ителә торган балаларга өстәмә белем бирүдән тыш), муниципаль мэгариф оешмаларында балаларны карау һәм тәрбияләү өчен шартлар тудыра, шулай ук каникул вакытында балаларның ялын оештыра;

- муниципаль район территориясендә халыкка медицина ярдәме күрсәтү өчен шартлар тудыра (халкы башкарма хакимиятнең аерым территорияләр халкын медик-санитар тәмин итү функцияләрен гамәлгә ашыручы федераль органы буйсынуындагы медицина оешмаларында медицина ярдәме белән тәмин ителә торган территорияләрнең Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан расланган исемлегенә кертелгән жирлекләр территорияләрәннән тыш) гражданнарга медицина ярдәме күрсәтүнең дәүләт гарантияләренә территорияль программасы нигезендә;

- балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча жирлекара характердагы чаралар оештыра һәм гамәлгә ашыра;

- Россия Федерациясендә мэгариф турында» Федераль законда билгеләнгән башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;

7) гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тәмин итү, халыкны һәм территорияне гадәттән тыш хәлләрдән яклау һәм мобилизация эзәрлек өлкәсендә:

- муниципаль район территориясендә законнарның, дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары актларының үтәлешен, гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тәмин итә;

- дәүләт хакимияте органнарының һәм дәүләт вазыйфаи затларының, предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның жирле үзидарә хокукларын боза торган актларына билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән судта яисә арбитраж судта шикаять бирә;

- федераль закон нигезендә муниципаль милициянең жәмәгать тәртибен саклауны оештыруны тәмин итә;

- муниципаль район чикләрендә гадәттән тыш хәлләрне кисәтүдә һәм алардан килгән зыяннарны бетерүдә катнаша;

- территорияль оборона һәм гражданнар оборонасы, муниципаль район халкын һәм территориясен табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау буенча чаралар уздыруны оештыра һәм тәмин итә; гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен финанс һәм матди ресурсларның жирле резервларын булдыруны тәмин итә;

- муниципаль район территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизация эзәрләү чараларын оештыра һәм гамәлгә ашыра;

- үз вәкаләтләре чикләрендә һәм билгеләнгән тәртиптә гадәттән тыш хәлләр барлыкка килү куркынычы яисә килеп чыгу куркынычы турында халыкка вакытында хәбәр итүне һәм халыкка мәгълүмат бирүне тәмин итә;

- су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәмин итү, аларның гомерен һәм сәламәтлеген саклау чараларын гамәлгә ашыруны тәмин итә;

- жирле референдумны эзерләүне һәм уздыруны, муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыру һәм матди-техник тәэмин итүне гамәлгә ашыра;

- үз вәкаләтләре чикләрендә террорчылыкны һәм экстремизмны профилактикалау, шулай ук муниципаль район территориясендә террорчылык һәм экстремизм чагылышлары нәтижеләрен минимальләштерү һәм (яисә) юкка чыгару буенча чаралар күрүне тәэмин итә;

- милләтара һәм конфессияара килешүне ныгытуга, муниципаль район территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниәтен үстерүгә һәм аларга ярдәм итүгә, жирле аз санлы халыкларның һәм башка милли азчылыкларның хокукларын тормышка ашыруга, мигрантларның социаль һәм мәдәни жайлашуын тәэмин итүгә, милләтара (этносара) низагларны профилактикалауга юнәлдерелгән чараларны эшли һәм гамәлгә ашыра;

- муниципаль районның административ участогында эшләү өчен бина бирүне участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә тәэмин итә;

- 2017 елның 1 гыйнварына кадәр полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәрнең күрсәтелгән вазыйфа буенча бурычларын үтәү чорына торак урын бирүне тәэмин итә;

8) муниципаль районның жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен башкару өлкәсендә:

- федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә муниципаль районның жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

- дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен тапшырылган матди һәм финанс чараларының исәбен алып бара һәм алардан тиешенчә файдалануны тәэмин итә;

- тиешле федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;

- муниципаль районның жирле үзидарә органнары карамагындагы матди ресурслардан һәм финанс чараларынан муниципаль район Советы карарлары нигезендә үзләренә тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен өстәмә файдалануны тәэмин итә;

- Россия Федерациясенең су законнарында билгеләнгән чикләрдә, муниципаль район чикләрендә урнашкан су объектлары милекчесенең вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

9) оборона, мобилизацион эзерлек һәм мобилизация өлкәсендә:

- хәрби идарә органнары белән үз компетенциясе чикләрендә үзара хезмәттәшлектә муниципаль район территориясендә оборона өлкәсендәге законнарның үтәлешен тәэмин итә;

- эшчәнлекләре күрсәтелгән органнар эшчәнлегенә белән бәйлә яисә аларны алып бару өлкәсендә булган муниципаль районның жирле үзидарә органнарын һәм оешмаларны мобилизацион эзерлек һәм мобилизацияләү оештыра, тәэмин итә һәм аларга житәкчелек итә;

10) муниципаль район составына керә торган авыл жирлекләре территорияләрендә муниципаль район хәл итә торган авыл жирлекләренең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү өлешендә:

- Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә авыл жирлекләре чикләрендә халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итүне, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәмин итүне оештыра;

- муниципаль район чикләрендә жирле эһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлегә һәм аларда юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү, шул исәптән парковкалар (парковка урыннары) булдыру һәм аларның эшләвен тәмин итү, муниципаль район чикләрендә жирле эһәмияттәге автомобиль юлларының сакланышына муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юл хәрәкәтен оештыру, шулай ук автомобиль юлларын куллану һәм Россия Федерациясе законнары нигезендә юл эшчәнлеген гамәлгә ашыру өлкәсендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыру;

- авыл жирлекләрендә яшәүче һәм аз керемле гражданның торак урыннарына мохтаж торак урыннары белән тәмин итә, муниципаль торак фондын төзүне һәм карап тотуны оештыра, торак төзелеш өчен шартлар тудыра, муниципаль торак контролен гамәлгә ашыра, шулай ук жирле үзидарә органнарының торак законнары нигезендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;

- халыкка транспорт хезмәте күрсәтү өчен шартлар тудыра һәм авыл жирлекләре чикләрендә халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыра;

- террорчылыкны һәм экстремизмны кисәтүдә, шулай ук авыл жирлекләре чикләрендә террорчылык һәм экстремизм чагылышлары нәтижәләрен минимальләштерүдә һәм (яисә) юкка чыгаруда катнаша;

- милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, авыл жирлекләре территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниәтен саклап калу һәм үстерүгә, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясенә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра;

- авыл жирлекләре чикләрендә гадәттән тыш хәлләрне кисәтүдә һәм алардан килгән зыяннары бетерүдә катнаша;

- халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне, авыл жирлекләре китапханәләренен китапханә фондларын туплауны һәм аларның сакланышын тәмин итүне оештыра;

- авыл жирлекләре милкәндәге мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни ядкарьләрен) саклап калуны, алардан файдалануны һәм аларны популярлаштыруны, муниципаль район жирлекләре территорияләрендә урнашкан жирле (муниципаль) эһәмияттәге мәдәни мирас объектларын (тарих һәм мәдәниәт ядкарьләрен) саклауны, саклауны тәмин итә;

- жирле халык сәнгать ижатын үстерү өчен шартлар тудыра, авыл жирлекләрендә халык сәнгать һөнәрләрен саклап калуда, торгызуда һәм үстерүдә катнаша;

- авыл жирлекләрендә яшәүчеләрнең күпләп ял итү өчен шартлар тудыра һәм халыкның күпләп ял итү урыннарын төзекләндерә, моңа гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буе полсаларына иреккә керүен тәмин итү дә керә;

- төзелешкә рөхсәт бирә (Россия Федерациясе Шәһәр төзелеш кодексында, башка федераль законнарда каралган очрактан тыш), авыл жирлекләре территориясендә урнашкан капитал төзелеш объектларын төзегәндә, реконструкцияләгәндә объектларны эксплуатациягә кертүгә рөхсәт бирә, авыл жирлекләрен шәһәр төзелеш проектлауның жирле нормативларын раслый, жирләрне резервлы һәм авыл жирлекләре чикләрендә муниципаль ихтияжлар өчен жир кишәрлекләре ала, авыл жирлекләре чикләрендә муниципаль жир контролен гамәлгә ашыра, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеш кодексында каралган очрактарда, биналарны,

корылмаларны карый һәм мондый карау барышында ачыкланган хокук бозуларны бетерү турында тәкъдимнәр бирә;

- территорияль оборона һәм гражданнар оборонасы, авыл җирлекләре халкын һәм территорияләрен табиғый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау чараларын оештыра һәм гамәлгә ашыра;

- авыл җирлекләре территорияләрендә авария-коткару хезмәтләре һәм (яисә) авария-коткару формироваһиеләре эшчәнлеген тәмин итә, тәмин итә;

- авыл җирлекләре территорияләрендә урнашкан су объектларында кешеләрнен иминлеген тәмин итү, аларның тормышын һәм сәламәтлеген саклау чараларын гамәлгә ашыра;

- авыл җирлекләре территорияләрендә җирле әһәмияттәге дөвалау-савыктыру урыннарын һәм курортларны саклауны оештыра, гамәлгә ашыра, шулай ук җирле әһәмияттәге махсус сакланылучы табиғат территорияләреннән файдалану һәм саклау өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыра;

- Россия Федерациясенә су законнарында билгеләнгән чикләрдә, су объектлары милекчесенә вәкаләтләрен гамәлгә ашыра, алардан файдалануның чикләүләре турында халыкка мәгълүмат бирә;

- муниципаль урман контролен гамәлгә ашыра;

- административ участкаларда хезмәт күрсәтә торган биналарны полициянең участок уполномоченныйлары урынын биләүче хезмәткәрләргә бирә;

- 2017 елның 1 гыйнварына кадәр полиция участок уполномоченныйлары вазыйфаларын биләүче хезмәткәрләргә һәм аларның гаилә әгъзаларына хезмәткәрләренә күрсәтелгән вазыйфа буенча бурычларын үтәү чорына торак урыннары бирә;

- социаль юнәлешле коммерциягә карамаган оешмаларга «Коммерциягә карамаган оешмалар турында» Федераль законның 31.1 һәм 31.3 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә ярдәм итә;

- авыл җирлекләре ихтыяжлары өчен ясалма җир кишәрлекләре булдыру өчен кирәкле эшләрне башкаруны, ачык аукцион уздыруны федераль закон нигезендә ясалма җир кишәрлеге төзү турында шартнамә төзү хокукын тәмин итә;

- авыл җирлекләре чикләрендә коррупциягә каршы тору чараларын күрә;

- Җирлекләр территориясендә комплекслы кадастр эшләрен башкаруда “Дәүләт күчемсез мөлкәт кадастры турында” 2007 елның 24 июлендәге 221-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә катнаша.

11) башка вәкаләтләр:

- муниципаль хезмәтләр реестрын төзү һәм алып бару тәртибен билгели;

- муниципаль архив эшчәнлеген тәмин итә;

- үз вәкаләтләре чикләрендә федераль законнар нигезендә халыкара һәм тышкы икътисадый элементләрне гамәлгә ашыра;

2. Башкарма комитет муниципаль районның җирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләренә хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләренә гамәлгә ашыра:

1) муниципаль район музейларын төзи;

2) опека һәм попечительлек эшчәнлеген гамәлгә ашыруда катнаша;

3) муниципаль район территориясендә җирле милли-мәдәни автономияләренә хокукларын гамәлгә ашыруга бәйле эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра;

4) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә ярдәм итә һәм муниципаль район территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендә чаралар гамәлгә ашыра;

5) 2008 елның 31 декабренә торышы буенча алар карамагындагы югары белем бирү муниципаль мэгариф оешмаларын гамәлгә куючы функцияләрен башкара;

6) туризмны үстерү өчен шартлар тудыра;

7) кеше хокукларын тәэмин итүгә жәмәгать контролен гамәлгә ашыручы һәм мәжбүри тоту урыннарындагы затларга булышлык күрсәтүче ижтимагый күзәтү комиссияләренә ярдәм күрсәтә;

8) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук инвалидларның гомумроссия ижтимагый берләшмәләре оешмалары тарафыннан төзелгән оешмаларга ярдәм күрсәтә;

9) «Кан һәм аның компонентлары донорлыгы турында» Федераль законда каралган чараларны гамәлгә ашыра;

10) авылара территориядә нотариус торак пункттында булмаган очракта, законнарда каралган нотариаль гамәлләр кыла;

11) оешмалар тарафыннан федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда хезмәт күрсәтүләренә сыйфатын бәйсез бәяләүне оештыру өчен шартлар тудыра.

3. Башкарма комитет, законнарда, әлеге Уставта каралган вәкаләтләрдән тыш, муниципаль район Советы карарлары белән муниципаль районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләре буенча муниципаль район башлыгы яисә муниципаль районның башка жирле үзидарә органнары компетенциясенә керә.

4. Муниципаль районның башкарма комитеты муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган була. Муниципаль контроль өлкәсендә муниципаль район башкарма комитеты вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) автомобиль транспортында муниципаль контрольне оештыру һәм гамәлгә ашыру;

2) региональ дәүләт контролен (күзәтчелеген) оештыру һәм гамәлгә ашыру;

3) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү. Күрсәтелгән административ регламентларны эшләү һәм кабул итү Татарстан Республикасы норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла;

4) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контроль нәтижәләлеген мониторинглауны оештыру һәм уздыру, күрсәткечләр һәм аны үткәру методикасы Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан раслана;

5) федераль законнарда, законнарда һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актларында каралган башка чараларны гамәлгә ашыру.

Муниципаль контрольне турыдан-туры гамәлгә ашыру функцияләре муниципаль районның жирле үзидарә органнарына мондый органнарның статусын билгеләүче хокукый актлар нигезендә бирелергә мөмкин.

Юридик затларга, индивидуаль эшкуарларга муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга, тикшерүләренә оештыруга һәм уздыруга бәйле мөнәсәбәтләргә карата «Дәүләт контролен (күзәтчелеген) һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда юридик затларның һәм индивидуаль эшкуарларның хокукларын яклау турында» 2008 елның 26 декабрәндәге 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләре кулланыла.

Статья 44. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе

1. Муниципаль районның башкарма комитетын муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе житәкли.

2. Муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе муниципаль район жирле үзидарәсенәң әлеге вазыйфага контракт буенча билгеләнүче вазыйфаи заты булып тора.

3. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе үз вәкаләтләрен даими нигездә башкара.

4. Аерым оештыру-күрсәтмә функцияләрен гамәлгә ашыру өчен муниципаль район башкарма комитеты житәкчесенәң урынбасарлары бар. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе вакытлыча булмаган (авыруга яисә отпускка бәйлә) очракта яисә аның үз бурычларын үтәү мөмкинлегә булмаган йә вәкаләтләрен вакытыннан алда туктаткан очракта, аның вәкаләтләрен муниципаль район башкарма комитеты житәкчесенәң урынбасарларының берсе билгеләнгән вазыйфалар бүленешенә туры китереп башкара.

5. Муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйлә чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.

6. Муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе “Коррупциягә каршы тору турында” 2008 елның 25 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләренә һәм тыюларны үтәргә һәм бурычларны үтәргә тиеш.

Статья 45. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесен билгеләү тәртибе

1. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе итеп билгеләнү конкурс нигезендә уздырыла.

Конкурс шартлары, аны уздыру датасы, вакыты һәм урыны турында белешмәләр, контракт проекты конкурс уздыру көненә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча массакуләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгарылырга тиеш.

2. Конкурсны үткәрү өчен конкурс комиссиясе төзелә. Конкурс комиссиясе әгъзаларының гомуми саны муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә.

Конкурс комиссиясе әгъзаларының яртысы - муниципаль район Советы, ә икенче яртысы Татарстан Республикасы Президенты тарафыннан билгеләнә.

3. Зат муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасына конкурс нәтижәләре буенча тәкъдим ителгән кандидатлар арасыннан муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе өчен контракт шартлары муниципаль район Советы тарафыннан раслана. Федераль закон яисә Татарстан Республикасы законы белән муниципаль районның жирле үзидарә органнарына аерым дәүләт вәкаләтләрен контрактка тапшырган очракта, Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән шартлар мәжбүри кертелә.

5. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе белән контракт муниципаль район башлыгы тарафыннан төзелә.

Статья 46. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесенәң вәкаләтләре чоры

1. Муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе затны муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасына билгеләү турында карар кабул иткән һәм 5 ел тәшкил иткән муниципаль район Советы вәкаләтләре чорына билгеләнә.

2. Муниципаль район Советы вәкаләтләре чоры тәмамлангач, муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны муниципаль район башкарма комитетының яңа житәкчесе билгеләнгән тәртиптә билгеләнгәнче дәвам итә.

Статья 47. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе вәкаләтләре

Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе:

1) муниципаль район башкарма комитеты эшчәнлегенә бердәм башлангыч принципларында житәкчелек итә һәм үз компетенциясенә керүче муниципаль районның башкарма комитеты тарафыннан үтәлгән өчен шәхси җаваплылык тотат;

2) муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы, муниципаль районның һәм башка муниципаль берәмлекләренң жирле үзидарәсенә башка органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданныр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә муниципаль районның башкарма комитетын тәкъдим итә;

3) муниципаль район Советы каравына муниципаль район бюджеты проектларын һәм аның үтәләше турындагы хисапларны тапшыра;

4) муниципаль район Советы каравына районның комплекслы социаль-икътисады үсеш планнары һәм программалары проектларын һәм аларның үтәләше турындагы хисапларны тапшыра;

5) муниципаль район Советы раславына муниципаль район башкарма комитеты структурасы проектын кертә, хезмәткәрләренң иң чик саны һәм хезмәткә түләү фонды билгеләгән структура нигезендә муниципаль район башкарма комитетының штат расписаниесен раслай;

6) муниципаль район башлыгы белән килештереп билгеләп куя һәм муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе урынбасарларын вазыйфаларыннан азат итә, алар арасындагы вазыйфаларны бүлә, муниципаль хезмәткәрләренә һәм муниципаль район Башкарма комитетының башка хезмәткәрләрен вазыйфасыннан азат итә, аларның эшчәнлеген тикшереп тора, аларга карата дисциплинар җаваплылык һәм бүләкләү чараларын куллана;

7) үз вәкаләтләре чикләрендә расланган бюджет нигезендә муниципаль район чаралары белән эш итә;

8) муниципаль район Советы карарлары нигезендә муниципаль кыйммәтле кәгазьләр чыгару, муниципаль мөлкәтне залогка бирү һәм муниципаль гарантияләр бирү юлы белән муниципаль алынмаларны гамәлгә ашыра;

9) муниципаль районның башкарма комитеты тарафыннан муниципаль районның жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра һәм (яисә) гамәлгә ашыруны тәмин итә, аларны үтәү өчен шәхси җаваплылык тотат; тиешле законнар нигезендә һәм гамәлгә ашырыла тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча хокукый актлар чыгара;

10) муниципаль район башкарма комитеты компетенциясенә кертелгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча хокукый актлар, шулай ук муниципаль район башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара;

11) муниципаль район башлығының, муниципаль район Советының елына кимендә бер тапкыр яисә таләбе буенча муниципаль район башкарма комитетының эшчәнлегә һәм эшчәнлегә турында отчетлар тапшыра;

12) муниципаль район Башкарма комитеты эшчәнлегә турында халыкка даими рәвештә хәбәр итә, гражданнарны шәхси кабул итә һәм гражданнарның кәргән мөрәжәгатъләрен карый, муниципаль район Башкарма комитеты хезмәткәрләре тарафыннан гражданнарны кабул итүне оештыра, айга кимендә бер тапкыр гражданнарны шәхси кабул итүне гамәлгә ашыра, гражданнарның тәкъдимнәрен, гаризаларын һәм шикәятләрен карый, алар буенча карарлар кабул итә;

13) дәүләт һәм башка органнарда муниципаль район мәнфәгатъләрен тәэмин итү һәм яклау чараларын күрә, муниципаль район башкарма комитеты исеменнән судка гариза бирә, ышанычнамәләр бирә;

14) муниципаль район Советы раславына муниципаль район башкарма комитеты органнары турындагы нигезләмәләр проектларын тәкъдим итә;

15) муниципаль район Советы билгеләгән тәртиптә муниципаль район башкарма комитеты оешмалары һәм учреждениеләре житәкчеләрен вазыйфаларына билгеләп куя һәм вазыйфаларыннан азат итә;

16) законнар, әлегә Устав, муниципаль район Советы карарлары һәм төзелгән контракт нигезендә башка вәкаләтләргә гамәлгә ашыра.

Статья 48. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчәсе вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылу

1. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчәсе вәкаләтләре түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләгә белән отставкалар;

3) әлегә статьяның 2 өлешә нигезендә контрактны өзү;

4) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясы нигезендә вазыйфасыннан ваз кичү;

5) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылса;

6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылса яисә вафат дип игълан ителсә;

7) аңа карата судның гаепләү карары законлы көченә керү;

8) Россия Федерациясеннән даими яшәү урынына чыгу;

9) Россия Федерациясә гражданлыгын туктату, чит ил гражданы - Россия Федерациясә халыкара шартнамәсендә катнашучы чит дәүләт гражданлыгын туктату, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, чит дәүләт гражданлыгы алырга йә аның Россия Федерациясә гражданының Россия Федерациясә халыкара шартнамәсендә катнашучы булып тормаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы бүтән документ яисә башка документ алырга хокукы, аның нигезендә чит ил гражданлыгы булган Россия Федерациясә гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга хокукы;

10) хәрби хезмәткә чакыру яисә аны алыштыра торган альтернатив граждан хезмәтенә юллама;

11) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13

статьясындагы 3, 3.2, 4 - 6, 6.1, 6.2, 7, 7.1 өлешлэре нигезендэ, шулай ук муниципаль берәмлек бетерелгән очракта гамэлгэ ашырыла торган муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору;

12) муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе вәкаләтләрэн башкаручы муниципаль район башлыгы вазыйфасына керешү.

2. Башкарма комитет житәкчесе белән контракт яклар килешүе буенча яисә гариза нигезендэ суд тәртибендэ өзелергэ мөмкин:

1) муниципаль район Советы яисә муниципаль район башлыгы контракт шартларын жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итүгә кагылышлы өлештә бозуга бәйле рәвештә, шулай ук законнарда билгеләнгән чикләүләрне үтәмәүгә бәйле рәвештә;

2) Татарстан Республикасы Президентын - муниципаль районның жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрэн гамэлгэ ашыруга кагылышлы өлешендэ, шулай ук законнарда билгеләнгән чикләүләрне үтәмәүгә бәйле рәвештә контракт шартларын бозуга бәйле рәвештә;

3) Башкарма комитет житәкчесе - муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм (яисә) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан контракт шартлары бозылуга бәйле рәвештә.

VI бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН СОВЕТЫ, МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН БАШЛЫГЫ ҺӘМ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН БАШКАРМА КОМИТЕТЫ АРАСЫНДАГЫ МӨНӘСӘБӘТЛӘР

Статья 49. Муниципаль район Советының, муниципаль район башлыгының һәм муниципаль район Башкарма комитетының үзара хезмәттәшлеге нигезләре

1. Әлеге Устав, муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы һәм муниципаль район башкарма комитеты билгеләнгән вәкаләтләрне бүләшү нигезендэ үз вәкаләтләрэн мөстәкыйль гамэлгэ ашыралар.

2. Муниципаль район Советы һәм муниципаль районның башкарма комитеты муниципаль районның икътисадый һәм социаль үсеше процесслары белән нәтижәле идарә итү максатларында һәм аның халкы мәнфәгатләрэндэ законнарда, әлеге Устав билгеләгән рәвешләрдә үзара хезмәттәшлек итәргә тиеш.

3. Муниципаль район Советы һәм муниципаль районның башкарма комитеты кабул ителгән хокукый актларны имзаланган көннән алып жиде көн эчендә бер-берсенә юллылар.

4. Муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы муниципаль район башкарма комитеты житәкчесенә муниципаль район башкарма комитеты житәкчесенән хокукый актларын кабул итү, бетерү, үзгәртү турындагы тәкъдим белән мөрәжәгать итәргә хокукы, шулай ук аларга суд тәртибендә шикаять бирергә хокукы.

5. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе муниципаль район Советына, муниципаль район Советының хокукый актларын кабул итү, бетерү, үзгәртү турындагы тәкъдим белән муниципаль район башлыгына мөрәжәгать итәргә хокукы, шулай ук аларга суд тәртибендә шикаять бирергә хокукы.

6. Муниципаль район башлыгы муниципаль район башкарма комитеты житәкчесенә муниципаль район Советы эшенең планнарын һәм муниципаль район Советы карарлары проектларын муниципаль район Советы регламентында билгеләнгән тәртиптә жибәрә.

7. Муниципаль район Советы утырышларында, аның органнары утырышларында, муниципаль район башлыгы үткэрэ торган утырышларда муниципаль район башкарма комитеты житэкчесе, аның урынбасарлары яисэ алар вэкалэт биргэн затлар кинэш бирү тавышы хокукына ия булырга хокуклы. Муниципаль район башкарма комитетының вазыйфай затлары, язма чакыру булса, муниципаль район Советы утырышында катнашырга тиеш.

8. Муниципаль район башкарма комитеты житэкчесе үткэрэ торган утырышларда муниципаль район башлыгы, муниципаль район Советы депутатлары катнашырга хокуклы.

Статья 50. Муниципаль районның жирле үзидарэ органнары арасында бэхэслэрне хэл итү

Муниципаль районның жирле үзидарэ органнары арасында аларның вэкалэтлэрен гамэлгэ ашыру мәсьэлэлэре буенча бэхэслэр килештерү процедураларын уздыру юлы белэн йэ суд тэртибендэ хэл ителэ.

VII бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ МУНИЦИПАЛЬ МУНИЦИПАЛЬ УРМАННАРЫ

Статья 51. Муниципаль районның контроль-хисап палатасы

1. Муниципаль районның контроль-хисап палатасы жирле үзидарэнең даими эшлэүче, коллегиаль органы булып тора һәм муниципаль район Советы тарафыннан төзелэ.

Муниципаль районның контроль-хисап палатасы рэистэн һәм эгъзалардан тора.

2. Муниципаль районның контроль-хисап палатасын оештыру һәм аларның эшчәнлеге тэртибе «Россия Федерациясе субъектларының һәм муниципаль берэмлеклэрнең контроль-хисап органнарын оештыруның һәм аларның эшчәнлегенең гомуми принциплары турында» 2011 елның 7 февралендэге 6-ФЗ номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясендэ жирле үзидарэне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06.10.2003 елның 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Россия Федерациясе Бюджет кодексы, башка федераль законнар һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актлары, муниципаль норматив хокукый актлар белэн билгелэнэ. Федераль законнарда билгелэнгэн очракларда һәм тэртиптэ муниципаль районның контроль-хисап палатасы эшчәнлеген хокукый жайга салу шулай ук Татарстан Республикасы законнары белэн гамэлгэ ашырыла.

Статья 52. Муниципаль районның финанс-бюджет палатасы

1. Муниципаль районның финанс-бюджет палатасы жирле үзидарэнең даими эшлэүче финанс органы булып тора, ул түбэндэгелэрне гамэлгэ ашыра:

- муниципаль район бюджеты проектын төзү (бюджет проекты һәм урта сроклы финанс планы);

- муниципаль район бюджеты проектын (бюджет проекты һәм урта сроклы финанс планы) муниципаль район Советына раслауга кертү өчен кирэкле документлар һәм материаллар белэн муниципаль район башкарма комитетына тапшыру;

- муниципаль район бюджетын үтэүне оештыру;

- бюджет хисаплылыгын төзү тәртибен билгеләү;

- бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга сала торган районның Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм (яисә) аның нигезендә кабул ителә торган муниципаль норматив хокукый актларында билгеләнгән жирле үзидарә финанс органының бюджет вәкаләтләре.

2. Жирле үзидарәнең финанс органы вәкаләтләрен гамәлгә ашырганда муниципаль районның финанс-бюджет палатасы муниципаль район советына хисап бирәчәк.

3. Муниципаль районның финанс-бюджет палатасы муниципаль район Советы раслаган законнар, әлеге Устав һәм финанс-бюджет палатасы турындагы нигезләмә нигезендә үз эшчәнлеген гамәлгә ашыра.

Статья 53. Муниципаль районның мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы

1. Муниципаль районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы үз вәкаләтләре чикләрендә муниципаль мөлкәт белән идарә итүне гамәлгә ашыручы муниципаль районның даими эшләүче жирле үзидарә органы булып тора, шул исәптән муниципаль район милкендәге жир кишәрлекләре, хужалык жәмгыятьләренең устав капиталларындагы акцияләр, өлешләр (кертемнәрен) тәшкил итә.

Муниципаль районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы муниципаль районның муниципаль мөлкәте реестрын Россия Федерациясе Хөкүмәте вәкаләт биргән федераль башкарма хакимият органы билгеләгән тәртиптә алып бара.

Муниципаль районның милек һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы үз вәкаләтләрен гамәлгә ашырганда муниципаль район Советына хисап бирәчәк.

2. Муниципаль районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы муниципаль район Советы раслый торган муниципаль районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы турындагы законнар, әлеге Устав һәм муниципаль районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы турындагы нигезләмә нигезендә үз эшчәнлеген гамәлгә ашыра.

VIII бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ САУЛАУ КОМИССИЯСЕ

Статья 54. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ САУЛАУ КОМИССИЯСЕ

1. Муниципаль районның сайлау комиссиясе федераль законнарда, Татарстан Республикасы Сайлау кодексында билгеләнгән тәртиптә муниципаль район советы тарафыннан төзелә.

Муниципаль районның сайлау комиссиясе тәкъдимнәр нигезендә төзелә: Россия Федерациясе Федераль Собрание Дәүләт Думасында, Татарстан Республикасы Дәүләт Советында депутат мандатларын бүләшүгә кертелгән кандидатлар исемлекләрен күрсәткән сәяси партияләр; кандидатларның федераль исемлекләрен күрсәткән сәяси партияләр, «Россия Федерациясе Федераль Собрание Дәүләт Думасы депутатларын сайлаулар турында» 2005 елның 18 маендагы 51-ФЗ номерлы Федераль законның 821 статьясы нигезендә депутат мандатлары тапшырылган, Татарстан Республикасы Сайлау кодексының 971 статьясы нигезендә депутат мандатлары тапшырылган кандидатлар исемлекләрен күрсәткән сәяси партияләр; Татарстан Республикасы Сайлау кодексының 971 статьясы нигезендә депутат мандатлары тапшырылган башка сәяси партияләр һәм башка ижтимагый берләшмәләр;

сайлаучыларның яшәү урыны, эшләү, эшләү, уку урыны буенча сайлаучылар жыелышлары; муниципаль районның элеккеге сайлау комиссиясе; Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе составындагы элеккеге сайлау комиссиясе.

2. Муниципаль район Советы муниципаль район сайлау комиссиясе әгъзаларының гомуми саныннан яртысын түбәндәгеләрдән кәргән тәкъдимнәр нигезендә билгеләп куярга тиеш:

1) «Россия Федерациясе Федераль Собрание Дәүләт Думасы депутатларын сайлаулар турында» Федераль законның 821 статьясы нигезендә депутат мандатлары тапшырылган кандидатларның федераль исемлекләрен күрсәткән сәяси партияләрдән, шулай ук кандидатларның федераль исемлекләрен күрсәткән сәяси партияләрдән;

2) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында депутат мандатларын бүләшүгә кәртәлгән кандидатлар исемлекләрен күрсәткән сәяси партияләрдән, шулай ук Татарстан Республикасы Сайлау кодексының 971 статьясы нигезендә депутат мандатлары тапшырылган кандидатлар исемлекләрен күрсәткән сәяси партияләрдән.

3. Муниципаль район Советы Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясенә кәргән тәкъдимнәре нигезендә муниципаль район сайлау комиссиясе әгъзаларының гомуми санының яртысын билгеләп куярга тиеш.

4. Муниципаль районның сайлау комиссиясе вәкаләтләре чоры биш ел тәшкәл итә.

5. Муниципаль районның сайлау комиссиясе хәлиткәч тавыш хокукына ия 8 әгъза санында төзелә.

6. Муниципаль районның сайлау комиссиясе эшчәнлеген финанс белән тәәмин итү муниципаль район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

7. Муниципаль районның сайлау комиссиясе вәкаләтләре, аның эшчәнлегә тәртибе һәм гарантияләре федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлегә Устав белән жайга салына. Муниципаль район Советы мәрәжәгәте нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе карары буенча муниципаль район сайлау комиссиясе вәкаләтләре муниципаль районның территорияль сайлау комиссиясенә йөкләнергә мөмкин.

IX бүлек МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ЭШЧӘНЛЕГЕНЕҢ ГРАЖДАНЛЫК-ХОКУКЫЙ ҺӘМ ФИНАНС НИГЕЗЛӘРЕ

Статья 55. Юридик зат хокукларына ия муниципаль районның жирле үзидарә органнары

1. Федераль закон һәм әлегә Устав нигезендә юридик зат хокукларына муниципаль район Советы, муниципаль районның башкарма комитеты, муниципаль районның контроль-хисап палатасы, муниципаль районның финанс-бюджет палатасы һәм муниципаль районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы бирелә.

2. Муниципаль район Советы карары белән юридик зат хокуклары белән башка муниципаль органнарға, шулай ук муниципаль район Башкарма комитеты структурасы нигезендә аның аерым органнарына бирелергә мөмкин.

Статья 56. Муниципаль районның жирле үзидарэ органнары, юридик затлар буларак

1. Муниципаль район исеменнән мөлкәти һәм башка хокуклар һәм бурычлар алырга һәм гамәлгә ашырырга, судта ышанычнамәсез чыгыш ясарга муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе мөмкин.

2. Муниципаль район башлыгы муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы, депутатлар эшчәнлеген тәэмин итүгә, шулай ук муниципаль район Советына беркетелгән муниципаль мөлкәт белән эш итүгә юнәлтелә торган муниципаль район бюджеты акчалары белән эш итүгә бәйле рәвештә, ышанычнамәсез килеш, судка ышанычнамәсез чыга.

3. Юридик зат хокукларына ия муниципаль районның жирле үзидарэ органнары идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыру өчен төзелә торган муниципаль казна учреждениеләре була һәм федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик затлар буларак дәүләт теркәлүе узарга тиеш.

Статья 57. Муниципаль районның жирле үзидарэ органнарын финанслау

1. Муниципаль районның жирле үзидарэ органнарын тоту чыгымнарын финанслау муниципаль район бюджетының үз керемнәре исәбеннән гамәлгә ашырыла.

2. Законда, әлеге Уставта, муниципаль район Советы карарларында каралган очрактарда муниципаль районның жирле үзидарэ органнары эшчәнлеген тәэмин итүгә чыгымнар муниципаль район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

Х бүлек МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН БАШЛЫГЫНЫҢ ҺӘМ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ МУНИЦИПАЛЬ ВАЗЫЙФАЛАРЫН БИЛӘҮЧЕ БАШКА ЗАТЛАРНЫҢ СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА ГАРАНТИЯЛӘРЕ

Статья 58. Муниципаль район башлыгы һәм аның урынбасары, башка вазыйфай затлар эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре

Муниципаль район башлыгына һәм аның урынбасарына, башка вазыйфай затларга бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр «Татарстан Республикасында муниципаль берәмлек вәкилләкә органы депутатының, жирле үзидарәнә сайланулы вазыйфай затының вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында» 2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм муниципаль район Советы карарлары белән билгеләнә.

Статья 59. Муниципаль район башлыгының, муниципаль район Советы депутатларының кагылгысызлык гарантияләре

1. Муниципаль район Советы депутатларының, шул исәптән муниципаль район башлыгының, жинаять яисә административ жаваплылыкка тартылган, аларны тоткарлау, кулга алу, тентү, сорау алу, аларга карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр кылу хокукларын яклау гарантияләре, шулай ук алар биләгән торак һәм (яисә) хезмәт урыны булган депутатларга карата оператив-эзләнү чаралары, аларның багажлары, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, алар

тарафыннан кулланыла торган элементә чаралары язышулары федераль законнар белән билгеләнә.

Федераль закон нигезендә, Казан шәһәре Мэры әйтелгән фикер, тавыш биргәндә белдерелгән позиция өчен һәм аның статусына, шул исәптән аның вәкаләтләре срогы чыкканнан соң да, туры килгән башка гамәлләр өчен жинаять яки административ жаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә Мэр тарафыннан мыскыллау, яла ягу яки федераль закон белән каралган башка хокук бозулар очракларына кагылмый.

XI бүлек Муниципаль район жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларның жаваплылыгы

Статья 60. Муниципаль район жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларның жаваплылыгы

Муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары муниципаль район халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында федераль законнар нигезендә жаваплы булалар.

Статья 61. Муниципаль район Советы депутатларының муниципаль район халкы алдында жаваплылыгы

1. Муниципаль район Советы депутатларының, шул исәптән муниципаль район башлыгының, муниципаль районда яшәүчеләрнең жаваплылыгы муниципаль районның үзен сайлаган халкының ышанычын югалту нәтижәсендә барлыкка килә.

2. Муниципаль район Советы депутаты ышанычын югалткан, шул исәптән муниципаль район башлыгы, муниципаль районның вәкиллекле органы депутаты буларак, федераль законнарда билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.

Статья 62. Муниципаль районның дәүләт алдындагы жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының жаваплылыгы

Федераль закон нигезендә муниципаль район Советының, муниципаль район башлыгының, муниципаль район башкарма комитеты житәкчесенең дәүләт алдында жаваплылыгы алар тарафыннан Россия Федерациясе Конституциясен, федераль конституциячел законнарны, федераль законнарны, Татарстан Республикасы Конституциясен, Татарстан Республикасы законнарын һәм әлеге Уставны бозган очракта, шулай ук муниципаль районның жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен тиешенчә гамәлгә ашырмау очрагында тиешле суд карары нигезендә килә.

Статья 63. Физик һәм юридик затлар алдында муниципаль район жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларның жаваплылыгы

Физик һәм юридик затлар алдында муниципаль район жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларның жаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башлана.

ХII бүлек МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ МУНИЦИПАЛЬ АКТЛАРЫ

Статья 64. Муниципаль районның муниципаль хокукый актлары системасы

1. Муниципаль районның муниципаль хокукый актлары системасына түбәндәгеләр керә:

- 1) муниципаль район уставы;
- 2) жирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар;
- 3) муниципаль район Советының норматив һәм башка хокукый актлары;
- 4) муниципаль район башлығының, муниципаль район Башкарма комитетының, муниципаль район жирле үзидарәсенә башка органнарының һәм вазыйфай затларының әлеге Уставта каралган хокукый актлары.

2. Муниципаль район уставы һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукый актлар системасында югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлдә була һәм муниципаль районның бөтен территориясендә кулланыла.

Башка муниципаль хокукый актлар әлеге Уставка һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукый актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Жирле үзидарәнең органнары һәм вазыйфай затлары кабул иткән муниципаль хокукый актлар муниципаль районның бөтен территориясендә һичшиксез үтәлергә тиеш.

Статья 65. Гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарлар

1. Жирле әһмияттәге мәсьәләләргә муниципаль район халкы тарафыннан турыдан-туры хәл итү жирле референдумда белдерелгән гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән гамәлгә ашырыла.

2. Әгәр муниципаль район халкын турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен өстәмә рәвештә муниципаль норматив хокукый акт кабул итү таләп ителсә, компетенциясенә күрсәтелгән актны кабул итү керә торган муниципаль районның жирле үзидарә органы яисә жирле үзидарәнен вазыйфай заты референдумда кабул ителгән карар үз көченә кәргән көннән алып 15 көн эчендә тиешле муниципаль норматив хокукый актны әзерләү һәм кабул итү вакытын билгеләргә тиеш. Күрсәтелгән срок өч айдан арта алмый.

3. Гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль норматив хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу муниципаль район башлығын чакыртып алу, муниципаль район башкарма комитеты житекчесенә вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату яисә муниципаль район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез була.

Статья 66. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары кабул итә торган муниципаль хокукый актларның төрләре

1. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары үзләренә йөкләнгән вәкаләтләргә үтәү йөзеннән түбәндәгә муниципаль хокукый актлар чыгаралар:

- 1) муниципаль район Советы - муниципаль район Советы карары;

2) муниципаль район башлыгы - муниципаль район башлыгының карарлары һәм күрсәтмәләре;

3) муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе - муниципаль район Башкарма комитетының карарлары һәм күрсәтмәләре.

2. Муниципаль район жирле үзидарәсенә башка вазыйфаи затлары үзләренә статусын билгеләүче әлегә Устав, башка муниципаль хокукый актларда билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә күрсәтмәләр һәм боерыклар чыгара.

Статья 67. Муниципаль хокукый актларны эзерләү

1. Муниципаль хокукый актлар проектлары муниципаль район башлыгы, муниципаль район Советы депутатлары, район прокуроры, муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатив төркемнәре, шулай ук муниципаль районның контроль-хисап палатасы, муниципаль районның финанс-бюджет палатасы, муниципаль районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы тарафыннан аларны алып бару мәсьәләләре буенча кертелгә мөмкин.

2. Гамәлдәге муниципаль норматив хокукый актларны камилләштерү зарурлыгы үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру барышында район прокуроры муниципаль норматив хокукый актларны үзгәртү, бетерү яисә кабул итү турында тәкъдимнәр кертәргә хокуклы.

3. Муниципаль хокукый актлар проектларын кертү тәртибе, аларга теркәлә торган документларның исемлегә һәм формасы тиешенчә муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы, муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе тарафыннан билгеләнә.

Статья 68. Муниципаль район Советының хокукый актлары

1. Муниципаль район Советы үз компетенциясенә федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль район уставында кертелгән мәсьәләләр буенча муниципаль район территориясендә башкару өчен мәжбүри булган кагыйдәләргә билгели торган карарлар, муниципаль район башлыгын отставкага чыгару турында карар, шулай ук муниципаль район Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча карарлар кабул итә.

2. Муниципаль район Советы карарлары, законнарда, әлегә Устав тарафыннан билгеләнгән очраклардан тыш, муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

3. Жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләүне, үзгәртүне һәм бетерүне, муниципаль район бюджеты акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тоткан муниципаль район Советы карарлары муниципаль район Советы каравына бары тик муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе инициативасы белән генә яисә аның бәяләмәсе булганда гына кертелгә мөмкин. Күрсәтелгән йомгак муниципаль район Советына карар проекты муниципаль районның башкарма комитетына тапшырылган көннән утыз көн эчендә тапшырыла.

4. Муниципаль район Советы карарларына муниципаль район башлыгы тарафыннан алар кабул ителгән көннән алып өч көн эчендә имза салына һәм әлегә Устав билгеләгән тәртиптә халыкка житкерелә.

Статья 69. Муниципаль район башлыгының хокукый актлары

1. Муниципаль район башлыгы кануннарда, әлеге Уставта, муниципаль район Советы карарларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә муниципаль район Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара.

2. Муниципаль район башлыгы үз компетенциясенә әлеге Устав тарафыннан кертелгән башка мәсьәләләр буенча «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль закон нигезендә 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы, һәм башка федераль законнар нигезендә карарлар һәм күрсәтмәләр чыгара.

Статья 70. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесенә хокукый актлары

Муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе муниципаль район башкарма комитетының законнарда, әлеге Уставта һәм муниципаль район Советы карарларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә жирле эһәмияттәге мәсьәләләр һәм муниципаль районның жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйлә мәсьәләләр буенча карарлар, шулай ук муниципаль район башкарма комитетының эшен оештыру мәсьәләләре буенча күрсәтмәләр чыгара.

Статья 71. Муниципаль хокукый актларны бастырып чыгару (халыкка житкерү) һәм аларның үз көченә керү тәртибе

1. Муниципаль район Советы карарлары, әгәр әлеге карар белән башкасы билгеләнмәгән булса, муниципаль район башлыгы имза салган көннән үз көченә керә.

Муниципаль район Советының салымнар һәм жыемнар турындагы хокукый актлары Россия Федерациясе Салым кодексы нигезендә үз көченә керә.

Муниципаль район Советының муниципаль район Уставын кабул итү яисә муниципаль район Уставына үзгәрешләр кертү турындагы карарлары федераль законда, әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

2. Муниципаль район башлыгының, муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесенә, жирле үзидарәненә башка вазыйфаи затларының хокукый актлары, әгәр актлар белән башкасы билгеләнмәгән булса, аларны имзалаган көннән үз көченә керә.

3. Кеше һәм граждән хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы муниципаль норматив хокукый актлар аларны рәсми бастырып чыгарганнан (халыкка житкергәннән) соң үз көченә керә.

4. Һәр муниципаль хокукый актта аның реквизи́тлары: исеме, имза салу датасы (муниципаль район Советы кабул иткән хокукый актлар өчен шулай ук аны муниципаль район Советы кабул иткән дата), теркәү номеры, хокукый актка кул куйган вазыйфаи зат исеме булырга тиеш.

5. Муниципаль район Советы муниципаль район бюджеты турында, аны үтәү хисабы хакында, жирле салымнар һәм жыемнар билгеләү турында, муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы, муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе кабул иткән башка норматив хокукый актлар имза салган көннән алып жиде көн эчендә рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш, моңа

федераль закон белән таратылуы чиклэнгән белешмәләр булган муниципаль хокукый актлар яисә аларның аерым нигезләмәләре керми.

6. Жирле референдумны билгеләү турында, муниципаль районның чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору, муниципаль район башлыгын һәм аның урынбасарын сайлау, муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесен һәм аның урынбасарын билгеләп кую мәсьәләсе буенча шулай ук норматив булмаган хокукый актлар кануннар нигезендә мәжбүри рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

7. Законнар яисә әлеге Устав нигезендә рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) мәжбүри булмаган норматив булмаган муниципаль хокукый актлар аларны чыгарган органнар яисә муниципаль район жирле үзидарәсенә вазыйфаи затлары карары буенча бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) мөмкин.

8. Басып чыгарганда (халыкка житкергәндә) муниципаль хокукый акт реквизитлары күрсәтелә.

Муниципаль хокукый актларны рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) муниципаль районның жирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә куелган басма массакуләм мәгълүмат чараларында йә муниципаль район территориясендә таратыла торган яисә «Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталы»нда муниципаль хокукый актны (PRAVO.TARSTAN.RU) урнаштыру (бастырып чыгару) юлы белән гамәлгә ашырыла.

9. Муниципаль хокукый актны бастырып чыгарганда (халыкка житкергәндә) массакуләм мәгълүмат чарасы чыгу датасы күрсәтелергә тиеш.

10. Жирле үзидарә органнарының, муниципаль предприятиеләрнең һәм учреждениеләрнең хокукый статусын билгели торган кеше һәм гражданд хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы муниципаль норматив хокукый актлар Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлары регистрына, Татарстан Республикасы норматив хокукый актларының бердәм банкына законнарда билгелэнгән тәртиптә һәм срокларда керту өчен Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгына жиберелә.

ХIII бүлек МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ ИКЪТИСАДЫЙ НИГЕЗЕ

Статья 72. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ ИКЪТИСАДЫЙ НИГЕЗЕ

Муниципаль районның икътисадый нигезен муниципаль районның муниципаль милкендәге мөлкәт, муниципаль район бюджеты акчалары, шулай ук муниципаль районның мөлкәти хокуклары тәшкит итә.

Статья 73. Муниципаль районның муниципаль мөлкәте

1. Муниципаль район милкендә булырга мөмкин:

1) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгелэнгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен билгелэнгән мөлкәт, шулай ук «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль законның 17 статьясындагы 1 һәм 1.1 өлешләре нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгелэнгән мөлкәт;consultantplus://offline/ref=882F931359932BAF4358CB8028C73453112499DDF773975A09D381E7DA0AF77F2944A827277BBD12xCIILconsultantplus://offline/ref=882F93

[1359932BAF4358CB8028C73453112499DDF773975A09D381E7DA0AF77F2944A82222x7I2Lconsultantplus://offline/ref=882F931359932BAF4358CB8028C73453112499DDF773975A09D381E7DA0AF77F2944A82221x7IBL](https://consultantplus://offline/ref=882F931359932BAF4358CB8028C73453112499DDF773975A09D381E7DA0AF77F2944A82222x7I2Lconsultantplus://offline/ref=882F931359932BAF4358CB8028C73453112499DDF773975A09D381E7DA0AF77F2944A82221x7IBL)

2) жирле үзидарэ органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт, федераль законнарда һәм Россия Федерациясе субъектлары законнарында билгеләнгән очрақларда, шулай ук «Россия Федерациясендә жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясындагы 4 өлешендә каралган тәртиптә аларга тапшырылган жирле үзидарэ органнарының аерым вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт;consultantplus://offline/ref=882F931359932BAF4358CB8028C73453112499DDF773975A09D381E7DA0AF77F2944A82277BBD15xCIIL

3) муниципаль берәмлекнең вәкилләклә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә жирле үзидарэ органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфалары затлары, муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләре эшчәнлеген тәмин итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

4) жирле үзидарэ органнарына федераль законнар белән хәл итү хокукы бирелгән һәм жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү өчен кирәкле мөлкәт.

Статья 74. Муниципаль районның муниципаль мөлкәтен биләү, аннан файдалану һәм аның белән эш итү

1. Муниципаль районның жирле үзидарэ органнары, әлегә Устав белән билгеләнгән вәкаләтләр бүләшүне исәпкә алып, муниципаль район исемненән муниципаль мөлкәткә Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителә торган муниципаль район жирле үзидарэ органнарының норматив хокукый актлары нигезендә мөстәкыйль ия булалар, ия булалар һәм алар белән эш итәләр.

2. Муниципаль районның жирле үзидарэ органнары муниципаль мөлкәтне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләренә жирле үзидарэ органнарына вакытлыча яисә даими файдалануга тапшырырга, федераль законнар нигезендә башка килешүләр башкарырга, читләштерергә, башка килешүләр башкарырга хокуклы.

Статья 75. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хужалык жәмгыятьләре

1. Муниципаль районның жирле үзидарэ органнары әлегә Устав билгеләгән үз вәкаләтләре чикләрендә муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне төзәргә, үзгәртеп корырга һәм бетерергә, жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләренә гамәлгә ашыру өчен кирәкле хужалык жәмгыятьләре, шул исәптән муниципальара оешмалар төзүдә катнашырга хокуклы.

2. Муниципаль районның жирле үзидарэ органнары район исемненән муниципаль казна учреждениеләре йөкләмәләре буенча субсидияләре җавап бирәләр һәм аларны үтәүне федераль законда билгеләнгән очрақларда һәм тәртиптә тәмин итәләр.

Статья 76. Муниципаль районның жирле үзидарэ органнарының муниципаль милектэге предприятиелэр, учреждениелэр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

Муниципаль районның жирле үзидарэ органнарының муниципаль милектэге предприятиелэр, учреждениелэр, оешмалар белән, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, кануннарда башкасы билгеләнмәгән булса, шартнамә нигезендә төзелә.

XIV бүлек МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ ФИНАНС НИГЕЗЕ

Статья 77. Муниципаль район бюджеты

1. Муниципаль районның үз бюджеты бар.
2. Муниципаль район бюджеты муниципаль район Советының норматив хокукый акты рәвешендә эзерләнә һәм раслана.
3. Муниципаль район бюджетында муниципаль районның жирле эһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү буенча жирле үзидарэ органнары вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга жибәрелә торган керемнәр һәм муниципаль районның жирле үзидарэ органнары тарафыннан үзләренә федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итү өчен бирелгән субвенцияләр, шулай ук күрсәтелгән керемнәр һәм субвенцияләр исәбеннән гамәлгә ашырыла торган муниципаль район бюджетының тиешле чыгымнары аерым карала.
4. Муниципаль районның жирле үзидарэ органнары федераль законнарда һәм алар нигезендә кабул ителә торган Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә федераль дәүләт хакимияте органнарына һәм (яисә) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына муниципаль район бюджетының үтәләше турындагы хисапларны тапшыра,

Статья 78. Муниципаль районда бюджет процессы

1. Муниципаль район бюджеты проекты төзү һәм карау, муниципаль район бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәләшен тикшереп тору, муниципаль район бюджеты үтәләше турында хисапны төзү һәм раслау муниципаль районның жирле үзидарэ органнары тарафыннан Россия Федерациясе Бюджет кодексында билгеләнгән таләпләрне үтәгән килеш мөстәкыйль рәвештә гамәлгә ашырыла. consultantplus://offline/ref=1DFE539BD69A173C1E1998B303EB67C22A812F5171DFFB5EDB1D56D1C3y5HDG Жирле бюджет проекты төзү һәм карау, жирле бюджетны раслау һәм үтәү, аның үтәләшен тикшереп тору, Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жирле бюджетның үтәләше турында хисапны төзү һәм раслау тәртибе. consultantplus://offline/ref=7F9E22E3F7752CD50A0E053EC8E62B82C20D25385AABC5F9FB75009C01R6CAG
2. Муниципаль район бюджеты проекты, муниципаль район бюджетын раслау турында муниципаль район Советы карары, аның үтәләше турында еллык хисап, муниципаль район бюджетын үтәү барышы һәм жирле үзидарэ органнарының муниципаль хезмәткәрләренә, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренә саны

турында квартал саен бирелә торган белешмәләр, хезмәт өчен түләүгә факттагы чыгымнарны күрсәтеп, рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

3. Жирле салымнар турында хокукый актларга үзгәрешләр кертү хакында муниципаль район Советының хокукый актлары, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетлары керемнәрен үзгәртүгә китерә торган, чираттагы финанс елында һәм план чорында үз көченә керә торган бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга сала торган хокукый актлары чираттагы финанс елына һәм план чорына жирле бюджет турында карар кабул ителгән көнгә кадәр 10 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

4. Муниципаль район бюджеты проекты муниципаль район Советының муниципаль хокукый акты нигезендә өч елга (чираттагы финанс елына һәм план чорына) төзелә һәм раслана.

5. Муниципаль район бюджеты проекты муниципаль районның чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәмин итү максатларында муниципаль районның социаль-икътисадый үсеш фаразы нигезендә төзелә.

6. Муниципаль район бюджеты проекты муниципаль районның башкарма комитеты билгеләгән тәртиптә һәм срокларда Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның таләпләрен үтәгән килеш кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге Устав нигезендә төзелә.

7. Муниципаль районның чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджеты проектының төзү түбәндәгеләргә нигезләнә:

- Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен (бюджет сәясәтенә таләпләр) билгели торган Россия Федерациясе Федераль Собраниеенә Россия Федерациясе Президенты юлламасы нигезләмәләре;

- бюджет сәясәтенең төп юнәлешләре һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре; consultantplus://offline/ref=0754D6F150861AEA412D1239C425C1244803B24E49488F924D301F120CJCs3Mconsultantplus://offline/ref=0754D6F150861AEA412D1239C425C1244807B14C424D8F924D301F120CJCs3M

- Россия Федерациясе таможня-тариф сәясәтенең төп юнәлешләре;

- социаль-икътисадый үсеш фаразы;

- озак сроклы чорга бюджет фаразы (бюджет фаразы проекты, бюджет фаразы проекты);

- муниципаль программаларда (муниципаль программалар проектларында, муниципаль программалар проектларында).

8. Муниципаль район бюджеты турындагы карарда чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджетның төп характеристикалары булырга тиеш, аларга түбәндәгеләр керә: бюджет керемнәренең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет кытлыгы.

Муниципаль район бюджеты турындагы карарда Россия Федерациясе Бюджет кодексында, Татарстан Республикасы Бюджет кодексында, Татарстан Республикасы законнарында һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезләмәләре нигезендә кабул ителгән муниципаль хокукый актларда билгеләнмәгән очракта, жирлекләр бюджетлары арасында керемнәр бүлү нормативлары булырга тиеш.

9. Муниципаль район бюджеты турындагы карар белән составына Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары, муниципаль район Советының муниципаль хокукый актлары нигезендә кабул ителгән Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә билгеләнә торган күрсәткечләр раслана.

10. Муниципаль район бюджеты турындагы карар белән түбәндәгеләр билгеләнә:

- муниципаль район бюджеты керемнәренең баш администраторлары исемлегә;

- муниципаль район бюджеты кытлыгын финанслау чыганакаларының баш администраторлары исемлеге;

- чыгым төрләрөнөң бүлекләре, бүлекчэләре, максатчан статьялары, төркемнәре (төркемнәре һәм төркемнәре) буенча йә чыгым төрләрөнөң бүлекләре, бүлекчэләре, максатчан статьялары (муниципаль программалар һәм эшчәнлекнең программага карамаган юнәлешләре), чыгымнар төрләрөнөң төркемнәре (төркемнәре һәм төркемнәре) һәм (яисә) чыгымнарның максатчан статьялары (муниципаль программалар һәм эшчәнлекнең программага карамаган юнәлешләре), бюджетлар чыгымнары классификациясенөң чираттагы финанс елына һәм план чорына чыгымнар төрләре төркемнәре (төркемнәре һәм төркемнәре) буенча, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексында, Татарстан Республикасы Бюджет кодексында, Татарстан Республикасы законында, муниципаль районның хокукый актында билгеләнгән очракларда бюджетлар чыгымнары классификациясенөң бүлекләре һәм бүлекчэләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү;

- чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;

- гавами норматив йөкләмәләрне үтәүгә жибәрелә торган бюджет ассигнованиеләренөң гомуми күләме;

- чираттагы финанс елында һәм план чорында Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларына бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме;

- муниципаль район бюджеты чыгымнарының шартлы расланган (расланган) чыгымнарының гомуми күләме план чорының беренче елына муниципаль район бюджеты чыгымнарының гомуми күләменөң кимендә 2,5 проценты күләмендә, план чорының икенче елында муниципаль район бюджеты чыгымнарының гомуми күләменөң кимендә 5 проценты күләмендә;

- чираттагы финанс елына муниципаль район бюджеты кытлыгын финанслау чыганакалары;

- чираттагы финанс елыннан һәм план чорының елдан-ел килүче елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның югары чиге, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның югары чиге күрсәтелеп;

- муниципаль район бюджетының тиешенчә Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексында, муниципаль район Советының муниципаль хокукый актларында билгеләнгән башка күрсәткечләре.

11. Муниципаль район бюджеты турындагы карар проекты белән бергә муниципаль район Советына Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә документлар һәм материаллар тапшырыла.

12. Муниципаль район бюджеты турындагы карар проектына карау һәм муниципаль район Советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнгән раслау тәртибе бюджет турындагы карарның чираттагы финанс елының 1 гыйнварыннан үз көченә керүен, шулай ук күрсәтелгән карар белән Россия Федерациясе Бюджет кодексының 184.1 статьясы нигезендә күрсәткечләрне һәм характеристикаларны раслауны күздә тотарга тиеш.

13. Муниципаль район бюджеты турындагы карар 1 гыйнвардан үз көченә керә һәм, әгәр Россия Федерациясе Бюджет кодексында яисә муниципаль район бюджеты турындагы карарда башкасы каралмаган булса, финанс елның 31 декабрөнә кадәр гамәлдә була.

Муниципаль район бюджеты турындагы карар билгелэнгән тәртиптә имза салынганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча рәсми рәвештә басылып чыгарга тиеш.

14. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары муниципаль район бюджетының баланслылыгын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру, муниципаль бурыч дефициты, күләме һәм структурасы, муниципаль районның бюджет йөкләмәләрен үтәү буенча Татарстан Республикасы законнарының һәм федераль законнарының үтәлешен тәмин итәләр.

15. Муниципаль район бюджеты керемнәре Россия Федерациясенә бюджет законнары, салымнар һәм жыемнар турындагы законнар һәм башка мәжбүри түлүүләр турындагы законнар нигезендә төзелә.

16. Муниципаль район бюджеты чыгымнары Россия Федерациясе Бюджет кодексында каралган рәвешләрдә гамәлгә ашырыла.

Федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгелэнгән очраклардан тыш, дәүләт хакимиятенә федераль органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслауга муниципаль район бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыру рөхсәт ителми.

17. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Статья 79. муниципальара характердагы жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итүгә чыгымнар

Жирле әһәмияттәге муниципальара характердагы мәсьәләләрне хәл итүгә бюджетара субсидияләр бирү тәртибе муниципаль район Советы карары белән билгеләнә.

80 статья. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен сатып алулар

1. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алулар дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алулар өлкәсендә контракт системасы турындагы Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алу жирле бюджет акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла.

Статья 81. Муниципаль район гражданның үзара салым акчалары

1. Гражданның үзара салым акчалары дигәндә гражданның жирле әһәмияттәге конкрет мәсьәләләрне хәл итү өчен гамәлгә ашырыла торган бер тапкыр түлүүләре аңлашыла. Гражданның үзара салымы тәртибендә түлүүләр күләме муниципаль районның барлык халкы өчен бертигез дәрәжәдә билгеләнә, моңа муниципаль район халкының гомуми санының 30 процентыннан да артмаган һәм түлүүләр күләме кимергә мөмкин булган гражданның аерым категорияләре керми.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән гражданның бер мәртәбә бирелә торган түлүүләрен кертү һәм куллану мәсьәләләре жирле референдумда хәл ителә.

Статья 82. Муниципаль районның муниципаль бурычлары

1. Муниципаль район бюджеты кытлыгын финанслау һәм бурыч йөкләмәләрен каплау максатларында муниципаль эчке алынмаларны гамәлгә ашырырга хокуклы.

2. Муниципаль район исеменнән муниципаль алынмаларны гамәлгә ашыру хокукына Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә муниципаль районның башкарма комитетына ия.

3. Агымдагы финанс елы башына муниципаль район бюджетының калган акчалары агымдагы финанс елында муниципаль район бюджеты турында карар белән муниципаль район бюджеты кытлыгын финанслауның күрсәтелгән чыганагы буларак каралган чаралар күләменнән артыграк күләмдә касса өзеклекләрен каплауга жибәрелергә мөмкин.

Статья 83. Муниципаль районның жирле бюджетын үтәү

1. Муниципаль районның жирле бюджетын үтәү Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль район бюджеты касса бердәмлеге һәм чыгымнарның бирелгәнлеге нигезендә башкарыла.

3. Муниципаль район бюджеты үтәлешенә касса хезмәте күрсәтү, муниципаль район бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

4. Муниципаль район бюджетын үтәү муниципаль районның жыелма бюджет язмасы һәм муниципаль районның касса планы нигезендә оештырыла.

Статья 84. Бюджет хисабы. Муниципаль район бюджеты үтәлеше турында еллык хисап

1. Муниципаль районның бюджет хисабы еллык булып тора.

2. Муниципаль районның бюджет хисабы тиешле бюджет акчалары баш администраторларының жыелма бюджет хисабы нигезендә муниципаль районның финанс-бюджет палатасы тарафыннан төзелә һәм муниципаль районның башкарма комитетына тапшырыла.

3. Муниципаль район бюджетының үтәлеше турында еллык хисап муниципаль район Советы карары белән расланырга тиеш.

4. Муниципаль район бюджеты үтәлеше турында еллык хисап муниципаль район советына тапшырылган вакытка кадәр тышкы тикшерү узарга тиеш, ул төп күрсәтмә бирүчеләрнең (күрсәтмә бирүчеләрнең) бюджет хисабына тышкы тикшерүне һәм муниципаль район бюджеты үтәлеше турында еллык хисап буенча бәяләмә эзерләүне үз эченә ала.

Муниципаль район бюджетының үтәлеше турында еллык хисапны тышкы тикшерү, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексы таләпләрен үтәгән килеш, муниципаль район Советының әлеге Устав һәм муниципаль норматив хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә муниципаль районның контроль-хисап палатасы тарафыннан гамәлгә ашырыла. Муниципаль район составына керүче муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы мөрәжәгатә буенча муниципаль район бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү муниципаль районның контроль-хисап палатасы тарафыннан гамәлгә ашырылырга мөмкин.

5. Муниципаль районның башкарма комитеты ағымдагы финанс елның 1 апреленән дә соңга калмыйча аның буенча бәяләмә эзерләү өчен муниципаль район бюджетының үтәлеше турында хисап тапшыра. Муниципаль район бюджеты үтәлеше турында еллык хисап буенча бәяләмә эзерләү бюджет акчаларының төп бүлүчеләренен еллык бюджет хисабының еллык бюджет тикшерүе белешмәләре нигезендә 1 айдан артмаган срокта уздырыла.

6. Муниципаль районның башкарма комитеты ағымдагы финанс елның 1 маеннан да соңга калмыйча хисап финанс елында муниципаль район бюджетының үтәлеше турында муниципаль район Советы карары проекты, муниципаль район бюджетының муниципаль район бюджеты үтәлеше турында башка бюджет хисабы, муниципаль районның берләштерелгән бюджеты үтәлеше турында бюджет хисабы һәм Россия Федерациясенен бюджет законнарында каралган башка документлар белән ел саен муниципаль район бюджетының үтәлеше турында еллык хисапны муниципаль район Советына тапшыра.

7. Муниципаль район бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны карау нәтижеләре буенча муниципаль район Советы муниципаль район бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны раслау яисә кире кагу турында карар кабул итә.

Муниципаль район Советы муниципаль район бюджетының үтәлеше турында еллык хисап кире кагылган очракта, ул күрсәткечләренә дәрәжә түгел яисә тулы чагылдыру фактларын бетерү һәм 1 айдан артмаган срокта кабат тапшыру өчен кайта.

8. Муниципаль район бюджетының үтәлеше турындагы карар белән, муниципаль район бюджеты керемнәренен, чыгымнарының һәм дефицитының гомуми суммасын күрсәтеп, муниципаль район бюджетының хисап финанс елы өчен үтәлеше турында хисап раслана. Хисап финанс елында муниципаль район бюджетының үтәлеше турында муниципаль район Советы карарына аерым кушымталар белән түбәндәге күрсәткечләр раслана:

- бюджетлар керемнәре классификациясе кодлары буенча муниципаль район бюджеты керемнәре;
- муниципаль идарә секторының бюджет керемнәренә караган керем төрләре, керем подвидлары кодлары, операцияләре классификациясе буенча муниципаль район бюджеты керемнәре;
- район бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча муниципаль район бюджеты чыгымнары;
- бюджетлар чыгымнары классификациясенен бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча муниципаль район бюджеты чыгымнары;
- бюджетлар кытлыгын финанслау чыганаclarы классификациясе кодлары буенча муниципаль район бюджеты кытлыгын финанслау чыганаclarы;
- бюджетлар кытлыгын финанслау чыганаclarы төркемнәре, төркемчәләре, статьялары, төрләре буенча муниципаль район бюджеты кытлыгын финанслау чыганаclarы;
- бюджетлар кытлыгын финанслау чыганаclarына карый торган дәүләт идарәсе секторының операцияләрен классификацияләү.

Статья 85. Муниципаль финанс контроле

Муниципаль район Советы финанс контроленен түбәндәге рәвешләрен гамәлгә ашыра: бюджет турындагы карарлар проектлары буенча фикер алышу һәм раслау барышында башлангыч контроль; ағымдагы контроль - муниципаль район Советы

утырышларында бюджет үтөлешенен аерым мәсьәләләрен карау барышында; аннан соң бюджетның үтөлеше турындагы хисапны карау һәм раслау барышында контроль.

XV бүлек МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ УСТАВЫН КАБУЛ ИТҮ. ӘЛЕГЕ УСТАВКА ҮЗГӘРЕШЛӘР КЕРТҮ

Статья 86. Муниципаль район Уставы проекты эзерләү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Муниципаль район Уставы проекты, муниципаль район Советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары проекты муниципаль район башлыгы, муниципаль район Советы депутатлары, муниципаль район башкарма комитеты житәкчесе, гражданның инициатив төркемнәре тарафыннан әлеге Уставка кертелергә мөмкин.

2. Муниципаль район Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проекты эзерләү өчен муниципаль район Советы карары белән махсус комиссия төзелергә мөмкин. Күрсәтелгән комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.

3. Муниципаль район уставы проекты, муниципаль район Советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карары проекты, аларны карау көненә кадәр 30 көннән дә соңга калмыйча, муниципаль район Советы тарафыннан күрсәтелгән Устав проекты буенча тәкъдимнәренә исәпкә алу тәртибенен, муниципаль район Советының күрсәтелгән карары проекты буенча тәкъдимнәренә бер үк вакытта бастырып чыгару (халыкка житкерү), шулай ук гражданның аны тикшерүдә катнашу тәртибенен рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш. Муниципаль район Уставына үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәренә исәпкә алу тәртибен, шулай ук күрсәтелгән үзгәрешләр муниципаль район уставын Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарда туры китерү максатларында кертелсә, гражданның анда фикер алышуда катнашу тәртибен рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) таләп ителми.

4. Муниципаль район Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында муниципаль район Советы карары буенча аларны карау алдыннан муниципаль район Советы утырышында әлеге Устав нигезендә гавами тыңлаулар уздырыла, Уставка үзгәрешләр бары тик жирле әһәмияттәге мәсьәләләр Уставында беркетелә торган мәсьәләләренә һәм аларны хәл итү буенча вәкаләтләренә Россия Федерациясе Конституциясенә һәм федераль законнарда туры китерү максатларында гына кертелә торган очраклардан тыш.

Статья 87. Муниципаль район Уставын кабул итү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Муниципаль район Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында муниципаль район Советы карары проекты карау муниципаль район Советы регламенты нигезендә кимендә ике укуда гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль район Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында муниципаль район Советы карары проекты беренче укылышта кабул иткәннән соң

күрсәтелгән проект төзәтмәләр кертү өчен хокук чыгару инициативасы хокукына ия субъектларга жиберелә.

3. Муниципаль район уставы, Уставка үзгәрешләр кертү турында муниципаль район Советы карары күпчелек тарафыннан муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән ике өлешкә кабул ителә.

Статья 88. Муниципаль район Уставының үз көченә керү тәртибе, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар

1. Муниципаль район уставы, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында муниципаль район Советы карары алар кабул ителгәннән соң муниципаль район башлыгы тарафыннан муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә башкарма хакимиятнең вәкаләтле федераль органының территориаль органына кануннарда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәве өчен жиберелә.

2. Муниципаль район уставы, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында муниципаль район Советы карары аларны дәүләт теркәвенә алганнан соң рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш һәм аларны рәсми бастырып чыгарганнан (халыкка житкергәннән) соң үз көченә керә. Муниципаль район башлыгы муниципаль районның теркәлгән уставын, муниципаль район уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль район Советы карарын муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә вәкаләтле федераль башкарма хакимият органының территориаль органыннан кергән көннән алып жиде көн эчендә бастырып чыгарырга (халыкка житкерергә) тиеш.

3. Әлеге Уставка кертелгән һәм жирле үзидарә органнарының структурасын, жирле үзидарә органнарының вәкаләтләрен (муниципаль район жирле үзидарәсенен сайланулы вазыйфай затларын сайлау вәкаләтләреннән, вәкаләтләреннән һәм тәртибеннән тыш) үзгәртүче үзгәрешләр әлеге Уставка кертү турында муниципаль норматив хокукый акт кабул иткән муниципаль район Советы вәкаләтләре чоры тәмамланганнан соң үз көченә керә.

2 номерлы кушымта
Сарман муниципаль районы Советы
карарына
2015 елның " __ " _____

тәртип

«Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын яңа редакциядә кабул итү турында» Сарман муниципаль районы Советы карары проектына гражданнар тәкъдимнәрен исәпкә алу һәм гражданнарның аның турында фикер алышуда катнашуы

1. «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын яңа редакциядә кабул итү турында» Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Советы карары проектына тәкъдимнәр Сарман муниципаль районы Советына түбәндәге адрес буенча кертелә: Татарстан Республикасы, Сарман муниципаль районы, Сарман авылы, Ленин ур., 35 йорт язма рәвештә

Тәкъдимнәр «Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталы» (PRAVO.TATARSTAN.RU) һәм «Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлегенең рәсми сайтында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштырылган көннән алып 15 көн эчендә эш көннәрендә 08:00 сәгатьтән 17:00 сәгатькә кадәр кабул ителә.

2. Чыгыш хокукы белән гавами тыңлауларда катнашу өчен гаризалар түбәндәге адрес буенча бирелә: Татарстан Республикасы, Сарман муниципаль районы, Сарман ав., Ленин ур., 35 йорт яисә почта аша («Устава турында» конвертка тамга куеп)

Заявклар эш көннәрендә гавами тыңлаулар уздыру датасына кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча 08:00 сәгатьтән 17:00 сәгатькә кадәр кабул ителә.

3 номерлы кушымта
Сарман муниципаль районы Советы
караына
2015 елның " __ " _____

тәртип

«Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын яна редакциядә кабул итү турында» Сарман муниципаль районы Советы карары проекты буенча гавами тыңлаулар уздыру

1. Сарман муниципаль районы Советының «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын яна редакциядә кабул итү турында» карары проекты буенча гавами тыңлаулар (алга таба - гавами тыңлаулар) Сарман муниципаль районы Уставының 16 статьясы нигезендә уздырыла.

2. Үз тәкъдимнәрен дәлилләү өчен гавами тыңлауларда муниципаль район халкы катнаша, алар гавами тыңлаулар уздыру датасына кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча язма гаризалар биргән.

Гавами тыңлауларда халык алдында чыгыш ясау хокукыннан башка шәһәрнең барлык кызыксынган кешеләре катнаша ала.

4. Катнашучыларны теркәү гавами тыңлаулар башланганчы 30 минут кала башлана.

5. Муниципаль район башлыгы яисә аның урынбасары гавами тыңлауларда рәислек итүче булып тора.

6. Гавами тыңлаулар рәислек итүченең кереш сүзе белән ачыла, ул анда катнашучыларга фикер алышына торган мәсьәләнең асылы, ачык тыңлаулар үткөрү тәртибе турында хәбәр итә.

7. Беркетмәне рәсмиләштерү, кәргән тәкъдимнәрне, рекомендацияләрне исәпкә алу өчен, рәис тәкъдима буенча, җитәкче һәм секретариатның ике әгъзасы составында гавами тыңлаулар секретариаты сайлана.

8. Төп нотык белән Сарман муниципаль районы Советы депутаты, Сарман муниципаль районы Советы карары белән вәкаләтле вәкил чыгыш ясый.

9. Чыгыш хокукы белән гавами тыңлауларда катнашучылар гариза бирү вакытына бәйле рәвештә чиратлылык тәртибендә үз тәкъдимнәрен аргументацияләү өчен чакырыла.

10. Гавами тыңлауларда катнашучыларның чыгышлары 5 минуттан артык дәвам итәргә тиеш түгел.

11. Гавами тыңлауларда катнашучылар чыгыш ясаганнан соң чыгыш ясаучыларга рәислек итүченең рөхсәте белән сораулар бирергә хокуклы.

12. Гавами тыңлауларда катнашучылар гавами тыңлаулар барышына тыкшынырга, аларны туктатырга һәм аларны үткөрүгә комачауларга хокуклы түгел.

13. Гавами тыңлаулар уздырганда тәртип саклау гавами тыңлауларда катнашу өчен мәҗбүри шарт булып тора.

14. Гавами тыңлаулар уздыру тәртибендә катнашучылар бозылган очракта, рәис аларны утырыш залынан алуны таләп итәргә хокуклы.

15. Чыгышлардан соң рәислек итүче, кирәк булганда, ачык тыңлаулар барышында әйтелгән тәкъдимнәрне, искәرمәләрне ачыклау өчен, ачык тыңлаулар секретариаты җитәкчесенә сүз бирә ала.

16. Гавами тыңлауларда катнашучыларның барлык искәرمәләре һәм тәкъдимнәре секретариатка язма рәвештә тапшырыла һәм гавами тыңлаулар беркетмәсенә кушып бирелә. 17. Гавами тыңлаулар беркетмәсенә рәислек итүче кул куя һәм Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Советы материалларында саклана.

17. Гавами тыңлаулар нәтиҗәләре буенча бәяләмә эшче төркем тарафыннан эзерләнә.

18. Гавами тыңлаулар нәтиҗәләре буенча бәяләмә халыкка игълан ителергә тиеш.

19. Гавами тыңлаулар уздыруны оештыру һәм матди-техник тәэмин итү Сарман муниципаль районы Советы тарафыннан гамәлгә ашырыла.